

TRACTATENBLAD

VAN HET

KONINKRIJK DER NEDERLANDEN

JAARGANG 1973 Nr. 43

A. TITEL

*Europese Overeenkomst inzake de immuniteit van Staten en
Aanvullend Protocol;
Bazel, 16 mei 1972*

B. TEKST**European Convention on State Immunity****Preamble**

The member States of the Council of Europe, signatory hereto,

Considering that the aim of the Council of Europe is to achieve a greater unity between its Members;

Taking into account the fact that there is in international law a tendency to restrict the cases in which a State may claim immunity before foreign courts;

Desiring to establish in their mutual relations common rules relating to the scope of the immunity of one State from the jurisdiction of the courts of another State, and designed to ensure compliance with judgments given against another State;

Considering that the adoption of such rules will tend to advance the work of harmonisation undertaken by the member States of the Council of Europe in the legal field,

Have agreed as follows:

CHAPTER I*Immunity from jurisdiction***Article 1**

1. A Contracting State which institutes or intervenes in proceedings before a court of another Contracting State submits, for the purpose of those proceedings, to the jurisdiction of the courts of that State.

2. Such a Contracting State cannot claim immunity from the jurisdiction of the courts of the other Contracting State in respect of any counterclaim:

(a) arising out of the legal relationship or the facts on which the principal claim is based;

(b) if, according to the provisions of this Convention, it would not have been entitled to invoke immunity in respect of that counterclaim had separate proceedings been brought against it in those courts.

3. A Contracting State which makes a counterclaim in proceedings before a court of another Contracting State submits to the jurisdiction of the courts of that State with respect not only to the counterclaim but also to the principal claim.

Convention Européenne sur l'immunité des Etats

Preambule

Les Etats membres du Conseil de l'Europe, signataires de la présente Convention,

Considérant que le but du Conseil de l'Europe est de réaliser une union plus étroite entre ses Membres;

Tenant compte du fait que se manifeste dans le droit international une tendance à restreindre les cas dans lesquels un Etat peut invoquer l'immunité devant les tribunaux étrangers;

Désireux d'établir, dans leurs relations mutuelles, des règles communes concernant l'étendue de l'immunité de juridiction dont un Etat jouit devant les tribunaux d'un autre Etat et tendant à assurer l'exécution des jugements rendus contre un Etat;

Considérant que l'adoption de telles règles est de nature à faire progresser l'oeuvre d'harmonisation entreprise par les Etats membres du Conseil de l'Europe dans le domaine juridique,

Sont convenus de ce qui suit:

CHAPITRE I

Immunité de juridiction

Article 1

1. Un Etat Contractant demandeur ou intervenant dans une procédure devant un tribunal d'un autre Etat Contractant se soumet, pour la procédure ainsi engagée, à la juridiction des tribunaux de cet Etat.

2. Un tel Etat Contractant ne peut invoquer l'immunité de juridiction devant les tribunaux de l'autre Etat Contractant en ce qui concerne une demande reconventionnelle:

(a) lorsque celle-ci dérive du rapport de droit ou des faits sur lesquels est fondée la demande principale;

(b) lorsque cet Etat, si une procédure distincte avait été engagée contre lui devant les tribunaux de l'autre Etat, n'aurait pu, selon les dispositions de la présente Convention, invoquer l'immunité.

3. Un Etat Contractant qui introduit une demande reconventionnelle devant un tribunal d'un autre Etat Contractant se soumet à la juridiction des tribunaux de cet Etat tant pour la demande principale que pour la demande reconventionnelle.

Article 2

A Contracting State cannot claim immunity from the jurisdiction of a court of another Contracting State if it has undertaken to submit to the jurisdiction of that court either:

- (a) by international agreement;
- (b) by an express term contained in a contract in writing; or
- (c) by an express consent given after a dispute between the parties has arisen.

Article 3

1. A Contracting State cannot claim immunity from the jurisdiction of a court of another Contracting State if, before claiming immunity, it takes any step in the proceedings relating to the merits. However, if the State satisfies the court that it could not have acquired knowledge of facts on which a claim to immunity can be based until after it has taken such a step, it can claim immunity based on these facts if it does so at the earliest possible moment.

2. A Contracting State is not deemed to have waived immunity if it appears before a court of another Contracting State in order to assert immunity.

Article 4

1. Subject to the provisions of Article 5, a Contracting State cannot claim immunity from the jurisdiction of the courts of another Contracting State if the proceedings relate to an obligation of the State, which, by virtue of a contract, falls to be discharged in the territory of the State of the forum.

2. Paragraph 1 shall not apply:

- (a) in the case of a contract concluded between States;
- (b) if the parties to the contract have otherwise agreed in writing;
- (c) if the State is party to a contract concluded on its territory and the obligation of the State is governed by its administrative law.

Article 5

1. A Contracting State cannot claim immunity from the jurisdiction of a court of another Contracting State if the proceedings relate to a contract of employment between the State and an individual where the works has to be performed on the territory of the State of the forum.

2. Paragraph 1 shall not apply where:

- (a) the individual is a national of the employing State at the time when the proceedings are brought;
- (b) at the time when the contract was entered into the individual was neither a national of the State of the forum nor habitually resident in that State; or

Article 2

Un Etat Contractant ne peut invoquer l'immunité de juridiction devant un tribunal d'un autre Etat Contractant s'il s'est engagé à se soumettre à la juridiction de ce tribunal en vertu :

- (a) d'un accord international;
- (b) d'une disposition expresse figurant dans un contrat écrit; ou
- (c) d'un consentement exprès donné après la naissance du différend.

Article 3

1. Un Etat Contractant ne bénéficie pas de l'immunité de juridiction devant un tribunal d'un autre Etat Contractant s'il conclut au fond avant de l'invoquer. Néanmoins, s'il établit qu'il n'a pu prendre qu'ultérieurement connaissance des faits sur lesquels il aurait pu fonder l'immunité, il peut invoquer celle-ci s'il se prévaut de ces faits aussitôt que possible.

2. Un Etat Contractant n'est pas censé avoir renoncé à l'immunité lorsqu'il comparait devant un tribunal d'un autre Etat Contractant pour l'invoquer.

Article 4

1. Sous réserve des dispositions de l'article 5, un Etat Contractant ne peut invoquer l'immunité de juridiction devant un tribunal d'un autre Etat Contractant si la procédure a trait à une obligation de l'Etat qui, en vertu d'un contrat, doit être exécutée sur le territoire de l'Etat du for.

2. Le paragraphe 1 ne s'applique pas :

- (a) lorsqu'il s'agit d'un contrat conclu entre Etats;
- (b) lorsque les parties au contrat en sont convenues autrement;
- (c) lorsque l'Etat est partie à un contrat conclu sur son territoire et que l'obligation de l'Etat est régie par son droit administratif.

Article 5

1. Un Etat Contractant ne peut invoquer l'immunité de juridiction devant un tribunal d'un autre Etat Contractant si la procédure a trait à un contrat de travail conclu entre l'Etat et une personne physique, lorsque le travail doit être accompli sur le territoire de l'Etat du for.

2. Le paragraphe 1 ne s'applique pas :

- (a) lorsque la personne physique a la nationalité de l'Etat employeur au moment de l'introduction de l'instance;
- (b) lorsqu'au moment de la conclusion du contrat, elle n'avait pas la nationalité de l'Etat du for, ni n'avait sa résidence habituelle sur le territoire de cet Etat; ou

(c) the parties to the contract have otherwise agreed in writing, unless, in accordance with the law of the State of the forum, the courts of that State have exclusive jurisdiction by reason of the subject-matter.

3. Where the work is done for an office, agency or other establishment referred to in Article 7, paragraphs 2 (a) and (b) of the present Article apply only if, at the time the contract was entered into, the individual had his habitual residence in the Contracting State which employs him.

Article 6

1. A Contracting State cannot claim immunity from the jurisdiction of a court of another Contracting State if it participates with one or more private persons in a company, association or other legal entity having its seat, registered office or principal place of business on the territory of the State of the forum, and the proceedings concern the relationship, in matters arising out of that participation, between the State on the one hand and the entity or any other participant on the other hand.

2. Paragraph 1 shall not apply if it is otherwise agreed in writing.

Article 7

1. A Contracting State cannot claim immunity from the jurisdiction of a court of another Contracting State if it has on the territory of the State of the forum an office, agency or other establishment through which it engages, in the same manner as a private person, in an industrial, commercial or financial activity, and the proceedings relate to that activity of the office, agency or establishment.

2. Paragraph 1 shall not apply if all the parties to the dispute are States, or if the parties have otherwise agreed in writing.

Article 8

A Contracting State cannot claim immunity from the jurisdiction of a court of another Contracting State if the proceedings relate:

(a) to a patent, industrial design, trade-mark, service mark or other similar right which, in the State of the forum, has been applied for, registered or deposited or is otherwise protected, and in respect of which the State is the applicant or owner;

(b) to an alleged infringement by it, in the territory of the State of the forum, of such a right belonging to a third person and protected in that State;

(c) to an alleged infringement by it, in the territory of the State of the forum, of copyright belonging to a third person and protected in that State;

(d) to the right to use a trade name in the State of the forum.

(c) lorsque les parties au contrat en sont convenues autrement par écrit, à moins que, selon la loi de l'Etat du for, seuls les tribunaux de cet Etat ne soient compétents à raison de la matière.

3. Lorsque le travail est exécuté pour un bureau, une agence ou un autre établissement visés à l'article 7, les dispositions du paragraphe 2, lettres (a) et (b), du présent article ne sont applicables que si la personne avec laquelle le contrat a été conclu avait sa résidence habituelle sur le territoire de l'Etat employeur au moment de la conclusion du contrat.

Article 6

1. Un Etat Contractant ne peut invoquer l'immunité de juridiction devant un tribunal d'un autre Etat Contractant lorsqu'il participe, avec une ou plusieurs personnes privées, à une société, association ou personne morale ayant son siège réel ou statutaire ou son principal établissement sur le territoire de l'Etat du for et que la procédure a trait aux rapports, découlant de cette participation, entre l'Etat d'une part, et l'organisme ou l'un des participants, d'autre part.

2. Le paragraphe 1 ne s'applique pas lorsqu'il en a été convenu autrement par écrit.

Article 7

1. Un Etat Contractant ne peut invoquer l'immunité de juridiction devant un tribunal d'un autre Etat Contractant lorsqu'il a sur le territoire de l'Etat du for un bureau, une agence ou un autre établissement par lesquels il exerce, de la même manière qu'une personne privée, une activité industrielle, commerciale ou financière, et que la procédure a trait à cette activité du bureau, de l'agence ou de l'établissement.

2. Le paragraphe 1 ne s'applique pas lorsque toutes les parties au différend sont des Etats ou lorsque les parties en sont convenues autrement par écrit.

Article 8

Un Etat Contractant ne peut invoquer l'immunité de juridiction devant un tribunal d'un autre Etat Contractant si la procédure a trait :

(a) à un brevet d'invention, un dessin ou modèle industriel, une marque de fabrique ou de commerce, une marque de service ou un autre droit analogue qui, dans l'Etat du for, a été demandé, déposé, enregistré ou est protégé d'une autre manière et dont l'Etat est déposant ou titulaire;

(b) au fait que l'Etat n'aurait pas respecté, dans l'Etat du for, un tel droit qui y est protégé et qui appartient à un tiers;

(c) au fait que l'Etat n'aurait pas respecté, dans l'Etat du for, un droit d'auteur qui y est protégé et qui appartient à un tiers;

(d) au droit à l'utilisation d'un nom commercial dans l'Etat du for.

Article 9

A Contracting State cannot claim immunity from the jurisdiction of a court of another Contracting State if the proceedings relate to:

- (a) its rights or interests in, or its use or possession of, immovable property; or
- (b) its obligations arising out of its rights or interests in, or use or possession of, immovable property

and the property is situated in the territory of the State of the forum.

Article 10

A Contracting State cannot claim immunity from the jurisdiction of a court of another Contracting State if the proceedings relate to a right in movable or immovable property arising by way of succession, gift or *bona vacantia*.

Article 11

A Contracting State cannot claim immunity from the jurisdiction of a court of another Contracting State in proceedings which relate to redress for injury to the person or damage to tangible property, if the facts which occasioned the injury or damage occurred in the territory of the State of the forum, and if the author of the injury or damage was present in that territory at the time when those facts occurred.

Article 12

1. Where a Contracting State has agreed in writing to submit to arbitration a dispute which has arisen or may arise out of a civil or commercial matter, that State may not claim immunity from the jurisdiction of a court of another Contracting State on the territory or according to the law of which the arbitration has taken or will take place in respect of any proceedings relating to:

- (a) the validity or interpretation of the arbitration agreement;
- (b) the arbitration procedure;
- (c) the setting aside of the award,

unless the arbitration agreement otherwise provides.

2. Paragraph 1 shall not apply to an arbitration agreement between States.

Article 13

Paragraph 1 of Article 1 shall not apply where a Contracting State asserts, in proceedings pending before a court of another Contracting State to which it is not a party, that it has a right or interest in property

Article 9

Un Etat Contractant ne peut invoquer l'immunité de juridiction devant un tribunal d'un autre Etat Contractant si la procédure a trait:

(a) à un droit de l'Etat sur un immeuble, à la possession d'un immeuble par l'Etat, ou à l'usage qu'il en fait; ou

(b) à une obligation qui lui incombe, soit en sa qualité de titulaire d'un droit sur un immeuble, soit en raison de la possession ou de l'usage de ce dernier,

et si l'immeuble est situé sur le territoire de l'Etat du for.

Article 10

Un Etat Contractant ne peut invoquer l'immunité de juridiction devant un tribunal d'un autre Etat Contractant si la procédure a trait à un droit sur des biens, mobiliers ou immobiliers, dépendant d'une succession ou d'une donation, ou vacants.

Article 11

Un Etat Contractant ne peut invoquer l'immunité de juridiction devant un tribunal d'un autre Etat Contractant lorsque la procédure a trait à la réparation d'un préjudice corporel ou matériel résultant d'un fait survenu sur le territoire de l'Etat du for et que l'auteur du dommage y était présent au moment où ce fait est survenu.

Article 12

1. Si un Etat Contractant a accepté par écrit de soumettre à l'arbitrage des différends déjà nés ou qui pourraient naître en matière civile ou commerciale, il ne peut invoquer l'immunité de juridiction devant un tribunal d'un autre Etat Contractant sur le territoire ou selon la loi duquel l'arbitrage doit avoir ou a eu lieu en ce qui concerne toute action relative:

(a) à la validité ou à l'interprétation de la convention d'arbitrage;

(b) à la procédure d'arbitrage;

(c) à l'annulation de la sentence,

à moins que la convention d'arbitrage n'en dispose autrement.

2. Le paragraphe 1 ne s'applique pas à une convention d'arbitrage conclue entre Etats.

Article 13

Le paragraphe 1 de l'article 1 ne s'applique pas lorsqu'un Etat Contractant fait valoir devant un tribunal d'un autre Etat Contractant, saisi d'une procédure à laquelle il n'est pas partie, qu'il a un droit sur

which is the subject-matter of the proceedings, and the circumstances are such that it would have been entitled to immunity if the proceedings had been brought against it.

Article 14

Nothing in this Convention shall be interpreted as preventing a court of a Contracting State from administering or supervising or arranging for the administration of property, such as trust property or the estate of a bankrupt, solely on account of the fact that another Contracting State has a right or interest in the property.

Article 15

A Contracting State shall be entitled to immunity from the jurisdiction of the courts of another Contracting State if the proceedings do not fall within Articles 1 to 14; the court shall decline to entertain such proceedings even if the State does not appear.

CHAPTER II

Procedural rules

Article 16

1. In proceedings against a Contracting State in a court of another Contracting State, the following rules shall apply.

2. The competent authorities of the State of the forum shall transmit
 - the original or a copy of the document by which the proceedings are instituted;
 - a copy of any judgment given by default against a State which was defendant in the proceedings,

through the diplomatic channel to the Ministry of Foreign Affairs of the defendant State, for onward transmission, where appropriate, to the competent authority. These documents shall be accompanied, if necessary, by a translation into the official language, or one of the official languages, of the defendant State.

3. Service of the documents referred to in paragraph 2 is deemed to have been effected by their receipt by the Ministry of Foreign Affairs.

4. The time-limits within which the State must enter an appearance or appeal against any judgment given by default shall begin to run two months after the date on which the document by which the proceedings were instituted or the copy of the judgment is received by the Ministry of Foreign Affairs.

des biens qui font l'objet du litige, dans la mesure où il aurait pu invoquer l'immunité si l'action avait été dirigée contre lui.

Article 14

Aucune disposition de la présente Convention ne peut être interprétée comme empêchant un tribunal d'un Etat Contractant de gérer des biens, tels que ceux d'un *trust* ou d'une faillite, ni d'en organiser ou d'en surveiller la gestion, du seul fait qu'un autre Etat Contractant a un droit sur ces biens.

Article 15

Un Etat Contractant bénéficie de l'immunité de juridiction devant les tribunaux d'un autre Etat Contractant si la procédure ne relève pas des articles 1 à 14; le tribunal ne peut connaître d'une telle procédure même lorsque l'Etat ne comparait pas.

CHAPITRE II

Règles de procédure

Article 16

1. Les règles suivantes s'appliquent aux procédures contre un Etat Contractant devant un tribunal d'un autre Contractant.

2. Les autorités compétentes de l'Etat du for transmettent

- l'acte introductif d'instance en original ou en copie;

- une copie de tout jugement rendu par défaut contre l'Etat défendeur,

par la voie diplomatique au Ministère des Affaires étrangères de l'Etat défendeur, afin qu'il le remette, le cas échéant, à l'organe compétent. Ces documents sont accompagnés, s'il y a lieu, d'une traduction dans la langue ou l'une des langues officielles de l'Etat défendeur.

3. La signification ou la notification des actes mentionnés au paragraphe 2 est réputée effectuée par leur réception au Ministère des Affaires étrangères.

4. Les délais dans lesquels l'Etat doit comparaître ou exercer des voies de recours contre un jugement par défaut commencent à courir deux mois après la date de réception, par le Ministère des Affaires étrangères, de l'acte introductif d'instance ou de la copie dudit jugement.

5. If it rests with the court to prescribe the time-limits for entering an appearance or for appealing against a judgment given by default, the court shall allow the State not less than two months after the date on which the document by which the proceedings are instituted or the copy of the judgment is received by the Ministry of Foreign Affairs.

6. A Contracting State which appears in the proceedings is deemed to have waived any objection to the method of service.

7. If the Contracting State has not appeared, judgment by default may be given against it only if it is established that the document by which the proceedings were instituted has been transmitted in conformity with paragraph 2, and that the time-limits for entering an appearance provided for in paragraphs 4 and 5 have been observed.

Article 17

No security, bond or deposit, however described, which could not have been required in the State of the forum of a national of that State or a person domiciled or resident there, shall be required of a Contracting State to guarantee the payment of judicial costs or expenses. A State which is a claimant in the courts of another Contracting State shall pay any judicial costs or expenses for which it may become liable.

Article 18

A Contracting State party to proceedings before a court of another Contracting State may not be subjected to any measure of coercion, or any penalty, by reason of its failure or refusal to disclose any documents or other evidence. However the court may draw any conclusion it thinks fit from such failure or refusal.

Article 19

1. A court before which proceedings to which a Contracting State is a party are instituted shall, at the request of one of the parties or, if its national law so permits, of its own motion, decline to proceed with the case or shall stay the proceedings if other proceedings between the same parties, based on the same facts and having the same purpose:

(a) are pending before a court of that Contracting State, and were the first to be instituted; or

(b) are pending before a court of any other Contracting State, were the first to be instituted and may result in a judgment to which the State party to the proceedings must give effect by virtue of Article 20 or Article 25.

2. Any Contracting State whose law gives the courts a discretion to decline to proceed with a case or to stay the proceedings in cases where proceedings between the same parties, based on the same facts and

5. S'il appartient au tribunal de fixer les délais pour comparaître et pour exercer les voies de recours contre un jugement par défaut, il ne pourra impartir à l'Etat un délai inférieur à deux mois après la date de réception, par le Ministère des Affaires étrangères, de l'acte introductif d'instance ou de la copie du jugement.

6. Un Etat Contractant qui comparaît dans la procédure est censé avoir renoncé à se prévaloir de toute objection contre le mode de signification ou de notification de l'acte introductif d'instance.

7. Si l'Etat Contractant n'a pas comparu, un jugement par défaut ne peut être rendu contre lui que s'il est établi que l'acte introductif d'instance lui a été remis conformément au paragraphe 2 et que les délais de comparution prévus aux paragraphes 4 et 5 ont été respectés.

Article 17

Aucune caution ni dépôt, sous quelque dénomination que ce soit, qui ne pourrait pas être exigé dans l'Etat du for d'un ressortissant de cet Etat ou d'une personne qui y est domiciliée ou y réside, ne peut être imposé à un Etat Contractant pour garantir le paiement des frais et dépens du procès. L'Etat demandeur devant un tribunal d'un autre Etat Contractant doit régler tous les frais et dépens du procès mis à sa charge.

Article 18

Aucune mesure coercitive ou autre sanction ne peut être appliquée à un Etat Contractant partie à une procédure devant un tribunal d'un autre Etat Contractant en raison de son refus ou de son abstention de fournir des moyens de preuve. Toutefois, le tribunal apprécie les conséquences d'un tel refus ou abstention.

Article 19

1. Un tribunal devant lequel est engagée une procédure à laquelle un Etat Contractant est partie doit, à la requête de l'une des parties ou, si son droit national le permet, d'office, se dessaisir ou surseoir à statuer si une autre procédure entre les mêmes parties, fondée sur les mêmes faits et ayant le même objet :

(a) est pendante devant un tribunal de cet Etat Contractant, premier saisi; ou

(b) est pendante devant un tribunal d'un autre Etat Contractant, premier saisi, et peut donner lieu à un jugement auquel l'Etat partie à la procédure devrait donner effet en vertu des articles 20 ou 25.

2. Tout Etat Contractant dont le droit donne aux tribunaux la faculté de se dessaisir ou de surseoir à statuer lorsqu'un tribunal d'un autre Etat Contractant est déjà saisi d'une instance entre les mêmes par-

having the same purpose, are pending before a court of another Contracting State, may, by notification addressed to the Secretary General of the Council of Europe, declare that its courts shall not be bound by the provisions of paragraph 1.

CHAPTER III

Effect of Judgment

Article 20

1. A Contracting State shall give effect to a judgment given against it by a court of another Contracting State:

(a) if, in accordance with the provisions of Articles 1 to 13, the State could not claim immunity from jurisdiction; and

(b) if the judgment cannot or can no longer be set aside if obtained by default, or if it is not or is no longer subject to appeal or any other form of ordinary review or to annulment.

2. Nevertheless, a Contracting State is not obliged to give effect to such a judgment in any case:

(a) where it would be manifestly contrary to public policy in that State to do so, or where, in the circumstances, either party had no adequate opportunity fairly to present his case;

(b) where proceedings between the same parties, based on the same facts and having the same purpose:

(i) are pending before a court of that State and were the first to be instituted;

(ii) are pending before a court of another Contracting State, were the first to be instituted and may result in a judgment to which the State party to the proceedings must give effect under the terms of this Convention;

(c) where the result of the judgment is inconsistent with the result of another judgment given between the same parties:

(i) by a court of the Contracting State, if the proceedings before that court were the first to be instituted or if the other judgment has been given before the judgment satisfied the conditions specified in paragraph 1 (b); or

(ii) by a court of another Contracting State where the other judgment is the first to satisfy the requirements laid down in the present Convention;

(d) where the provisions of Article 16 have not been observed and the State has not entered an appearance or has not appealed against a judgment by default.

3. In addition, in the cases provided for in Article 10, a Contracting State is not obliged to give effect to the judgment:

ties, fondée sur les mêmes faits et ayant le même objet, peut, par notification adressée au Secrétaire Général du Conseil de l'Europe, déclarer que ses tribunaux ne sont pas liés par les dispositions du paragraphe 1.

CHAPITRE III

Effets des jugements

Article 20

1. Un Etat Contractant doit donner effet à un jugement rendu contre lui par un tribunal d'un autre Etat Contractant lorsque:

(a) conformément aux dispositions des articles 1 à 13, il ne pouvait invoquer l'immunité de juridiction; et que

(b) le jugement ne peut pas ou ne peut plus faire l'objet d'une opposition en cas de jugement par défaut, d'un appel ou de toute autre voie de recours ordinaire, ou d'un pourvoi en cassation.

2. Néanmoins, un Etat Contractant n'est pas tenu de donner effet à un tel jugement lorsque:

(a) il serait manifestement contraire à l'ordre public de cet Etat de lui donner effet;

(b) une procédure entre les mêmes parties, fondée sur les mêmes faits et ayant le même objet:

(i) est pendante devant un tribunal de cet Etat, premier saisi;

(ii) est pendante devant un tribunal d'un autre Etat Contractant, premier saisi, et peut donner lieu à un jugement auquel l'Etat partie à la procédure devrait donner effet en vertu de la présente Convention;

(c) les effets du jugement sont incompatibles avec ceux d'un autre jugement rendu entre les mêmes parties:

(i) par un tribunal de l'Etat Contractant si ce tribunal a été le premier saisi ou si cet autre jugement a été rendu avant que le jugement ne remplisse les conditions du paragraphe 1, lettre (b); ou

(ii) par un tribunal d'un autre Etat Contractant et remplissant le premier les conditions prévues par la présente Convention;

(d) les dispositions de l'article 16 n'ont pas été observées, et que l'Etat n'a pas comparu ou n'a pas exercé de voies de recours contre un jugement par défaut.

3. En outre, dans les cas prévus à l'article 10, un Etat Contractant n'est pas tenu de donner effet à un tel jugement:

(a) if the courts of the State of the forum would not have been entitled to assume jurisdiction had they applied, *mutatis mutandis*, the rules of jurisdiction (other than those mentioned in the Annex to the present Convention) which operate in the State against which judgment is given; or

(b) if the court, by applying a law other than that which would have been applied in accordance with the rules of private international law of that State, has reached a result different from that which would have been reached by applying the law determined by those rules.

However, a Contracting State may not rely upon the grounds of refusal specified in sub-paragraphs (a) and (b) above if it is bound by an agreement with the State of the forum on the recognition and enforcement of judgments and the judgment fulfils the requirement of that agreement as regards jurisdiction and, where appropriate, the law applied.

Article 21

1. Where a judgment has been given against a Contracting State and that State does not give effect thereto, the party which seeks to invoke the judgment shall be entitled to have determined by the competent court of that State the question whether effect should be given to the judgment in accordance with Article 20. Proceedings may also be brought before this court by the State against which judgment has been given, if its law so permits.

2. Save in so far as may be necessary for the application of Article 20, the competent court of the State in question may not review the merits of the judgment.

3. Where proceedings are instituted before a court of a State in accordance with paragraph 1:

(a) the parties shall be given an opportunity to be heard in the proceedings;

(b) documents produced by the party seeking to invoke the judgment shall not be subject to legalisation or any other like formality;

(c) no security, bond or deposit, however described, shall be required of the party invoking the judgment by reason of his nationality, domicile or residence;

(d) the party invoking the judgment shall be entitled to legal aid under conditions no less favourable than those applicable to nationals of the State who are domiciled and resident therein.

4. Each Contracting State shall, when depositing its instrument of ratification, acceptance or accession, designate the court or courts referred to in paragraph 1, and inform the Secretary General of the Council of Europe thereof.

(a) lorsque les tribunaux de l'Etat du for n'auraient pas été compétents s'ils avaient appliqué, *mutatis mutandis*, les règles de compétence, autres que celles mentionnées à l'Annexe à la présente Convention, en vigueur dans l'Etat contre lequel le jugement a été rendu;

(b) lorsque le tribunal, en raison de l'application d'une loi autre que celle qui aurait été appliquée selon les règles de droit international privé de cet Etat, a abouti à un résultat différent de celui qui aurait été obtenu par l'application de la loi désignée par lesdites règles.

Toutefois, un Etat Contractant ne peut se prévaloir des motifs de refus prévus aux lettres (a) et (b) du présent paragraphe, s'il est lié à l'Etat du for par un traité sur la reconnaissance et l'exécution des jugements et si le jugement remplit les conditions prévues par ce traité en ce qui concerne la compétence et, le cas échéant, la loi appliquée.

Article 21

1. Si un jugement a été rendu contre un Etat Contractant et que celui-ci ne lui donne pas effet, la partie qui se prévaut de ce jugement peut demander au tribunal compétent de cet Etat de statuer sur le point de savoir si effet doit être donné au jugement conformément à l'article 20. Le tribunal peut aussi être saisi par l'Etat contre lequel le jugement a été rendu, si son droit le lui permet.

2. Sous réserve de ce qui est nécessaire pour l'application de l'article 20, le tribunal de l'Etat en cause ne peut procéder à aucun examen du fond du jugement.

3. En cas de procédure introduite devant un tribunal d'un Etat conformément au paragraphe 1:

(a) les parties doivent avoir la possibilité de faire valoir leurs moyens;

(b) les documents produits par la partie qui se prévaut du jugement sont dispensés de la légalisation ou de toute autre formalité analogue;

(c) il ne peut être demandé de la partie qui se prévaut du jugement ni caution, ni dépôt, sous quelque dénomination que ce soit, à raison de sa nationalité, de son domicile ou de sa résidence;

(d) la partie qui se prévaut du jugement est admise au bénéfice de l'assistance judiciaire dans des conditions au moins aussi favorables que les ressortissants de l'Etat qui y sont domiciliés ou résidents.

4. Chaque Etat Contractant désigne le ou les tribunaux visés au paragraphe 1 et en informe le Secrétaire Général du Conseil de l'Europe au moment du dépôt de son instrument de ratification, d'acceptation ou d'adhésion.

Article 22

1. A Contracting State shall give effect to a settlement to which it is a party and which has been made before a court of another Contracting State in the course of the proceedings; the provisions of Article 20 do not apply to such a settlement.
2. If the State does not give effect to the settlement, the procedure provided for in Article 21 may be used.

Article 23

No measures of execution or preventive measures against the property of a Contracting State may be taken in the territory of another Contracting State except where and to the extent that the State has expressly consented thereto in writing in any particular case.

CHAPTER IV

Optional provisions

Article 24

1. Notwithstanding the provisions of Article 15, any State may, when signing this Convention or depositing its instrument of ratification, acceptance or accession, or at any later date, by notification addressed to the Secretary General of the Council of Europe, declare that, in cases not falling within Articles 1 to 13, its courts shall be entitled to entertain proceedings against another Contracting State to the extent that its courts are entitled to entertain proceedings against States not Party to the present Convention. Such a declaration shall be without prejudice to the immunity from jurisdiction which foreign States enjoy in respect of acts performed in the exercise of sovereign authority (*acta jure imperii*).
2. The courts of a State which has made the declaration provided for in paragraph 1 shall not however be entitled to entertain such proceedings against another Contracting State if their jurisdiction could have been based solely on one or more of the grounds mentioned in the Annex to the present Convention, unless that other Contracting State has taken a step in the proceedings relating to the merits without first challenging the jurisdiction of the court.
3. The provisions of Chapter II apply to proceedings instituted against a Contracting State in accordance with the present Article.
4. The declaration made under paragraph 1 may be withdrawn by notification addressed to the Secretary General of the Council of Europe. The withdrawal shall take effect three months after the date of its receipt, but this shall not affect proceedings instituted before the date on which the withdrawal becomes effective.

Article 22

1. Un Etat Contractant doit donner effet à une transaction à laquelle il est partie et qui est passée devant un tribunal d'un autre Etat Contractant au cours d'une procédure, sans que les dispositions de l'article 20 soient applicables.

2. Si l'Etat ne donne pas effet à la transaction, la procédure prévue à l'article 21 peut être utilisée.

Article 23

Il ne peut être procédé sur le territoire d'un Contractant ni à l'exécution forcée, ni à une mesure conservatoire sur les biens d'un autre Etat Contractant, sauf dans les cas et dans la mesure ou celui-ci y a expressément consenti par écrit.

CHAPITRE IV

Régime facultatif

Article 24

1. Nonobstant les dispositions de l'article 15, tout Etat peut, au moment de la signature ou du dépôt de son instrument de ratification, d'acceptation ou d'adhésion, ou à tout autre moment ultérieur, par notification adressée au Secrétaire Général du Conseil de l'Europe, déclarer qu'en dehors des cas relevant des articles 1 à 13, ses tribunaux pourront connaître de procédures engagées contre un autre Etat Contractant dans la mesure où ils peuvent en connaître contre des Etats qui ne sont pas parties à la présente Convention. Cette déclaration ne porte pas atteinte à l'immunité de juridiction dont jouissent les Etats étrangers pour les actes accomplis dans l'exercice de la puissance publique (*acta jure imperii*).

2. Les tribunaux d'un Etat qui a fait la déclaration prévue au paragraphe 1 ne peuvent cependant connaître de telles procédures contre un autre Etat Contractant si leur compétence ne peut se fonder que sur un ou plusieurs des chefs mentionnés à l'Annexe à la présente Convention, à moins que l'autre Etat Contractant ne procède au fond sans avoir décliné la compétence du tribunal.

3. Les dispositions du Chapitre II sont applicables aux procédures engagées contre un Etat Contractant en vertu du présent article.

4. La déclaration faite conformément au paragraphe 1 peut être retirée par notification adressée au Secrétaire Général du Conseil de l'Europe. Le retrait prendra effet trois mois après la date de sa réception, mais n'affectera pas les procédures introduites avant l'expiration de ce délai.

Article 25

1. Any Contracting State which has made a declaration under Article 24 shall, in cases not falling within Articles 1 to 13, give effect to a judgment given by a court of another Contracting State which has made a like declaration:

(a) if the conditions prescribed in paragraph 1 (b) of Article 20 have been fulfilled; and

(b) if the court is considered to have jurisdiction in accordance with the following paragraphs.

2. However, the Contracting State is not obliged to give effect to such a judgment:

(a) if there is a ground for refusal as provided for in paragraph 2 of Article 20; or

(b) if the provisions of paragraph 2 of Article 24 have not been observed.

3. Subject to the provisions of paragraph 4, a court of a Contracting State shall be considered to have jurisdiction for the purpose of paragraph 1 (b):

(a) if its jurisdiction is recognised in accordance with the provisions of an agreement to which the State of the forum and the other Contracting State are Parties;

(b) where there is no agreement between the two States concerning the recognition and enforcement of judgments in civil matters, if the courts of the State of the forum would have been entitled to assume jurisdiction had they applied, *mutatis mutandis*, the rules of jurisdiction (other than those mentioned in the Annex to the present Convention) which operate in the State against which the judgment was given. This provision does not apply to questions arising out of contracts.

4. The Contracting States having made the declaration provided for in Article 24 may, by means of a supplementary agreement to this Convention, determine the circumstances in which their courts shall be considered to have jurisdiction for the purposes of paragraph 1 (b) of this Article.

5. If the Contracting State does not give effect to the judgment, the procedure provided for in Article 21 may be used.

Article 26

Notwithstanding the provisions of Article 23, a judgment rendered against a Contracting State in proceedings relating to an industrial or commercial activity, in which the State is engaged in the same manner as a private person, may be enforced in the State of the forum against

Article 25

1. Tout Etat Contractant ayant fait la déclaration prévue à l'article 24 doit donner effet à un jugement rendu, en dehors des cas relevant des articles 1 à 13, par un tribunal d'un autre Etat Contractant qui a fait une telle déclaration:

(a) si les conditions prévues au paragraphe 1, lettre (b), de l'article 20 sont remplies; et

(b) si le tribunal est considéré comme compétent, en vertu des paragraphes suivants.

2. Toutefois, l'Etat Contractant n'est pas tenu de donner effet à un tel jugement:

(a) s'il existe un cas de refus prévu au paragraphe 2 de l'article 20; ou

(b) si les dispositions du paragraphe 2 de l'article 24 ont été méconnues.

3. Sous réserve des dispositions du paragraphe 4, un tribunal d'un Etat Contractant est considéré comme compétent au sens du paragraphe 1, lettre (b):

(a) si sa compétence est reconnue par un accord auquel sont parties l'Etat du for et l'autre Etat Contractant;

(b) à défaut d'un accord entre les deux Etats concernant la reconnaissance et l'exécution des jugements en matière civile, lorsque les tribunaux de l'Etat du for auraient été compétents s'ils avaient appliqué, *mutatis mutandis*, les règles de compétence, autres que celles mentionnées à l'Annexe de la présente Convention, en vigueur dans l'Etat contre lequel le jugement a été rendu. La présente disposition ne s'applique pas en matière contractuelle.

4. Deux Etats Contractants ayant fait la déclaration prévue à l'article 24 peuvent, par un accord complémentaire à la présente Convention, déterminer les circonstances dans lesquelles leurs tribunaux seront considérés comme compétents au sens du paragraphe 1, lettre (b).

5. Si l'Etat ne donne pas effet au jugement, la procédure prévue à l'article 21 peut être utilisée.

Article 26

Nonobstant les dispositions de l'article 23, un jugement rendu contre un Etat Contractant dans une procédure relative à une activité industrielle ou commerciale exercée par l'Etat de la même manière qu'une personne privée peut être exécuté dans l'Etat du for sur des biens, utilisés exclusive-

property of the State against which judgment has been given, used exclusively in connection with such an activity, if:

(a) both the State of the forum and the State against which the judgment has been given have made declarations under Article 24;

(b) the proceedings which resulted in the judgment fell within Articles 1 to 13 or were instituted in accordance with paragraphs 1 and 2 of Article 24; and

(c) the judgment satisfies the requirements laid down in paragraph 1 (b) of Article 20.

CHAPTER V

General provisions

Article 27

1. For the purposes of the present Convention, the expression “Contracting State” shall not include any legal entity of a Contracting State which is distinct therefrom and is capable of suing or being sued, even if that entity has been entrusted with public functions.

2. Proceedings may be instituted against any entity referred to in paragraph 1 before the courts of another Contracting State in the same manner as against a private person; however, the courts may not entertain proceedings in respect of acts performed by the entity in the exercise of sovereign authority (*acta jure imperii*).

3. Proceedings may in any event be instituted against any such entity before those courts if, in corresponding circumstances, the courts would have had jurisdiction if the proceedings had been instituted against a Contracting State.

Article 28

1. Without prejudice to the provisions of Article 27, the constituent States of a Federal State do not enjoy immunity.

2. However, a Federal State Party to the present Convention, may by notification addressed to the Secretary General of the Council of Europe, declare that its constituent States may invoke the provisions of the Convention applicable to Contracting States, and have the same obligations.

3. Where a Federal State has made a declaration in accordance with paragraph 2, service of documents on a constituent State of a Federation shall be made on the Ministry of Foreign Affairs of the Federal State, in conformity with Article 16.

4. The Federal State alone is competent to make the declarations, notifications and communications provided for in the present Convention, and the Federal State alone may be party to proceedings pursuant to Article 34.

ment pour une telle activité, de l'Etat contre lequel le jugement a été rendu si :

(a) l'Etat du for et l'Etat contre lequel le jugement a été rendu ont fait la déclaration prévue à l'article 24;

(b) la procédure qui a donné lieu au jugement relève des articles 1 à 13 ou a été engagée en conformité des dispositions de l'article 24, paragraphes 1 et 2; et

(c) le jugement remplit les conditions prévues à l'article 20, paragraphe 1, lettre (b).

CHAPITRE V

Dispositions générales

Article 27

1. Aux fins de la présente Convention, l'expression „Etat Contractant” n'inclut pas une entité d'un Etat Contractant distincte de celui-ci et ayant la capacité d'ester en justice, même lorsqu'elle est chargée d'exercer des fonctions publiques.

2. Toute entité visée au paragraphe 1 peut être atraite devant les tribunaux d'un autre Etat Contractant comme une personne privée; toutefois, ces tribunaux ne peuvent pas connaître des actes accomplis par elle dans l'exercice de la puissance publique (*acta jure imperii*).

3. Une telle entité peut en tout cas être atraite devant ces tribunaux lorsque ceux-ci, dans des circonstances analogues, auraient pu connaître de la procédure si elle avait été engagée contre un Etat Contractant.

Article 28

1. Les Etats membres d'un Etat fédéral ne bénéficient pas de l'immunité, sans préjudice des dispositions de l'article 27.

2. Toutefois, un Etat fédéral, Partie à la présente Convention, peut déclarer, par notification adressée au Secrétaire Général du Conseil de l'Europe, que ses Etats membres peuvent invoquer les dispositions de la Convention applicables aux Etats Contractants et ont les mêmes obligations que ces derniers.

3. Lorsqu'une déclaration a été faite en vertu du paragraphe 2, les significations et notifications destinées à un Etat membre de l'Etat fédéral seront, conformément à l'article 16, faites au Ministère des Affaires étrangères de l'Etat fédéral.

4. Seul l'Etat fédéral est habilité à faire les déclarations, notifications et communications prévues dans la présente Convention et lui seul peut être partie à une procédure prévue à l'article 34.

Article 29

The present Convention shall not apply to proceedings concerning:

- (a) social security;
- (b) damage or injury in nuclear matters;
- (c) customs duties, taxes or penalties.

Article 30

The present Convention shall not apply to proceedings in respect of claims relating to the operation of seagoing vessels owned or operated by a Contracting State or to the carriage of cargoes and of passengers by such vessels or to the carriage of cargoes owned by a Contracting State and carried on board merchant vessels.

Article 31

Nothing in this Convention shall affect any immunities or privileges enjoyed by a Contracting State in respect of anything done or omitted to be done by, or in relation to, its armed forces when on the territory of another Contracting State.

Article 32

Nothing in the present Convention shall affect privileges and immunities relating to the exercise of the functions of diplomatic missions and consular posts and of persons connected with them.

Article 33

Nothing in the present Convention shall affect existing or future international agreements in special fields which relate to matters dealt with in the present Convention.

Article 34

1. Any dispute which might arise between two or more Contracting States concerning the interpretation or application of the present Convention shall be submitted to the International Court of Justice on the application of one of the parties to the dispute or by special agreement unless the parties agree on a different method of peaceful settlement of the dispute.

2. However, proceedings may not be instituted before the International Court of Justice which relate to:

- (a) a dispute concerning a question arising in proceedings instituted against a Contracting State before a court of another Contracting State, before the court has given a judgment which fulfils the condition provided for in paragraph 1 (b) of Article 20;

Article 29

La présente Convention n'est pas applicable aux procédures en matière

- (a) de sécurité sociale;
- (b) de dommages dans le domaine nucléaire;
- (c) de taxes ou d'amendes, de droits de douane, d'impôts.

Article 30

La présente Convention n'est pas applicable aux procédures concernant les réclamations relatives à l'exploitation de navires de mer appartenant à un Etat Contractant ou exploités par lui, au transport de cargaisons et de passagers par ces navires ou au transport de cargaisons appartenant à un Etat Contractant, effectué à bord de navires de commerce.

Article 31

Aucune disposition de la présente Convention ne porte atteinte aux immunités ou privilèges dont un Etat Contractant jouit en ce qui concerne tout acte ou omission de ses forces armées ou en relation avec celles-ci, lorsqu'elles se trouvent sur le territoire d'un autre Etat Contractant.

Article 32

Aucune disposition de la présente Convention ne porte atteinte aux privilèges et immunités relatifs à l'exercice des fonctions des missions diplomatiques et des postes consulaires, ainsi que des personnes qui y sont attachées.

Article 33

Aucune disposition de la présente Convention ne porte atteinte aux autres accords internationaux conclus ou à conclure et qui, dans des matières particulières, traitent de questions faisant l'objet de la présente Convention.

Article 34

1. Les différends qui pourraient s'élever entre deux ou plusieurs Etats Contractants au sujet de l'interprétation ou de l'application de la présente Convention sont soumis à la Cour Internationale de Justice par voie de requête de l'une des parties au différend ou par voie de compromis à moins que celles-ci ne conviennent d'un autre mode de règlement pacifique du différend.

2. Toutefois, la Cour Internationale de Justice ne peut être saisie:

(a) d'un différend qui porte sur une question soulevée dans une procédure introduite contre un Etat Contractant devant un tribunal d'un autre Etat Contractant, avant que ce tribunal n'ait rendu un jugement remplissant les conditions prévues à l'article 20, paragraphe 1, lettre (b);

(b) a dispute concerning a question arising in proceedings instituted before a court of a Contracting State in accordance with paragraph 1 of Article 21, before the court has rendered a final decision in such proceedings.

Article 35

1. The present Convention shall apply only to proceedings introduced after its entry into force.

2. When a State has become Party to this Convention after it has entered into force, the Convention shall apply only to proceedings introduced after it has entered into force with respect to that State.

3. Nothing in this Convention shall apply to proceedings arising out of, or judgments based on, acts, omissions or facts prior to the date on which the present Convention is opened for signature.

CHAPTER VI

Final provisions

Article 36

1. The present Convention shall be open to signature by the member States of the Council of Europe. It shall be subject to ratification or acceptance. Instruments of ratification or acceptance shall be deposited with the Secretary General of the Council of Europe.

2. The Convention shall enter into force three months after the date of the deposit of the third instrument of ratification or acceptance.

3. In respect of a signatory State ratifying or accepting subsequently, the Convention shall enter into force three months after the date of the deposit of its instrument of ratification or acceptance.

Article 37

1. After the entry into force of the present Convention, the Committee of Ministers of the Council of Europe may, by a decision taken by a unanimous vote of the members casting a vote, invite any non-member State to accede thereto.

2. Such accession shall be effected by depositing with the Secretary General of the Council of Europe an instrument of accession which shall take effect three months after the date of its deposit.

3. However, if a State having already acceded to the Convention notifies the Secretary General of the Council of Europe of its objection to the accession of another non-member State, before the entry into force of this accession, the Convention shall not apply to the relations between these two States.

(b) d'un différend qui porte sur une question soulevée dans une procédure introduite devant un tribunal d'un Etat Contractant conformément à l'article 21, paragraphe 1, avant qu'il n'ait été statué définitivement dans cette procédure.

Article 35

1. La présente Convention ne s'applique qu'aux actions introduites après son entrée en vigueur.

2. Lorsqu'un Etat est devenu partie à la présente Convention après qu'elle est entrée en vigueur, elle ne s'applique qu'aux actions introduites après son entrée en vigueur à l'égard de cet Etat.

3. Aucune disposition de la présente Convention ne s'applique aux actions et jugements ayant pour objet des actes, omissions ou faits antérieurs à la date d'ouverture à la signature de la présente Convention.

CHAPITRE VI

Dispositions finales

Article 36

1. La présente Convention est ouverte à la signature des Etats membres du Conseil de l'Europe. Elle sera ratifiée ou acceptée. Les instruments de ratification ou d'acceptation seront déposés près le Secrétaire Général du Conseil de l'Europe.

2. La Convention entrera en vigueur trois mois après la date du dépôt du troisième instrument de ratification ou d'acceptation.

3. Elle entrera en vigueur à l'égard de tout Etat signataire qui la ratifiera ou l'acceptera ultérieurement, trois mois après la date du dépôt de son instrument de ratification ou d'acceptation.

Article 37

1. Après l'entrée en vigueur de la présente Convention, le Comité des Ministres du Conseil de l'Europe, par une décision prise à l'unanimité des voix exprimées, pourra inviter tout Etat non membre du Conseil de l'Europe à adhérer à la présente Convention.

2. L'adhésion s'effectuera par le dépôt, près le Secrétaire Général du Conseil de l'Europe, d'un instrument d'adhésion qui prendra effet trois mois après la date de son dépôt.

3. Toutefois, si l'adhésion d'un Etat non membre fait l'objet, avant sa prise d'effet, d'une objection notifiée au Secrétaire Général du Conseil de l'Europe par un Etat qui a adhéré antérieurement à la Convention, celle-ci ne s'applique pas aux relations entre ces deux Etats.

Article 38

1. Any State may, at the time of signature or when depositing its instrument of ratification, acceptance or accession, specify the territory or territories to which the present Convention shall apply.

2. Any State may, when depositing its instrument of ratification, acceptance or accession or at any later date, by declaration addressed to the Secretary General of the Council of Europe, extend this Convention to any other territory or territories specified in the declaration and for whose international relations it is responsible or on whose behalf it is authorised to give undertakings.

3. Any declaration made in pursuance of the preceding paragraph may, in respect of any territory mentioned in such declaration, be withdrawn according to the procedure laid down in Article 40 of this Convention.

Article 39

No reservation is permitted to the present Convention.

Article 40

1. Any Contracting State may, in so far as it is concerned, denounce this Convention by means of a notification addressed to the Secretary General of the Council of Europe.

2. Such denunciation shall take effect six months after the date of receipt by the Secretary General of such notification. This Convention shall, however, continue to apply to proceedings introduced before the date on which the denunciation takes effect, and to judgments given in such proceedings.

Article 41

The Secretary General of the Council of Europe shall notify the member States of the Council of Europe and any State which has acceded to this Convention of:

- (a) any signature;
- (b) any deposit of an instrument of ratification, acceptance or accession;
- (c) any date of entry into force of this Convention in accordance with Articles 36 and 37 thereof;
- (d) any notification received in pursuance of the provisions of paragraph 2 of Article 19;
- (e) any communication received in pursuance of the provisions of paragraph 4 of Article 21;
- (f) any notification received in pursuance of the provisions of paragraph 1 of Article 24;
- (g) the withdrawal of any notification made in pursuance of the provisions of paragraph 4 of Article 24;

Article 38

1. Tout Etat peut, au moment de la signature ou au moment du dépôt de son instrument de ratification, d'acceptation ou d'adhésion, désigner le ou les territoires auxquels s'appliquera la présente Convention.

2. Tout Etat peut, au moment du dépôt de son instrument de ratification, d'acceptation ou d'adhésion ou à tout autre moment ultérieur, étendre l'application de la présente Convention, par déclaration adressée au Secrétaire Général du Conseil de l'Europe, à tout autre territoire désigné dans la déclaration et dont il assure les relations internationales ou pour lequel il est habilité à stipuler.

3. Toute déclaration faite en vertu du paragraphe précédent pourra être retirée, en ce qui concerne tout territoire désigné dans cette déclaration, aux conditions prévues à l'article 40 de la présente Convention.

Article 39

Aucune réserve n'est admise à la présente Convention.

Article 40

1. Tout Etat Contractant pourra, en ce qui le concerne, dénoncer la présente Convention en adressant une notification au Secrétaire Général du Conseil de l'Europe.

2. La dénonciation prendra effet six mois après la date de la réception de la notification par le Secrétaire Général. Toutefois, la Convention continuera à s'appliquer aux procédures introduites avant l'expiration de ce délai et aux jugements rendus dans ces procédures.

Article 41

Le Secrétaire Général du Conseil de l'Europe notifiera aux Etats membres du Conseil et à tout Etat ayant adhéré à la présente Convention:

- (a) toute signature;
- (b) le dépôt de tout instrument de ratification, d'acceptation ou d'adhésion;
- (c) toute date d'entrée en vigueur de la présente Convention, conformément à ses articles 36 et 37;
- (d) toute notification reçue en application des dispositions du paragraphe 2 de l'article 19;
- (e) toute communication reçue en application des dispositions du paragraphe 4 de l'article 21;
- (f) toute notification reçue en application des dispositions du paragraphe 1 de l'article 24;
- (g) le retrait de toute notification effectué en application des dispositions du paragraphe 4 de l'article 24;

(h) any notification received in pursuance of the provisions of paragraph 2 of Article 28;

(i) any notification received in pursuance of the provisions of paragraph 3 of Article 37;

(j) any declaration received in pursuance of the provisions of Article 38;

(k) any notification received in pursuance of the provisions of Article 40 and the date on which denunciation takes effect.

IN WITNESS WHEREOF the undersigned, being duly authorised thereto, have signed this Convention.

DONE at Basle, this 16th day of May 1972, in English and French, both texts being equally authoritative, in a single copy which shall remain deposited in the archives of the Council of Europe. The Secretary General of the Council of Europe shall transmit certified copies to each of the signatory and acceding States.

For the Government of the Republic of Austria:
Pour le Gouvernement de la République d'Autriche:

(sd.) BRODA

For the Government of the Kingdom of Belgium:
Pour le Gouvernement du Royaume de Belgique:

(sd.) A. VRANCKX

For the Government of the Republic of Cyprus:
Pour le Gouvernement de la République de Chypre:

For the Government of the Kingdom of Denmark:
Pour le Gouvernement du Royaume de Danemark:

For the Government of the French Republic:
Pour le Gouvernement de la République française:

For the Government of the Federal Republic of Germany:
Pour le Gouvernement de la République Fédérale d'Allemagne:

(sd.) GERHARD JAHN

(h) toute notification reçue en application des dispositions du paragraphe 2 de l'article 28;

(i) toute notification reçue en application des dispositions du paragraphe 3 de l'article 37;

(j) toute déclaration reçue en application des dispositions de l'article 38;

(k) toute notification reçue en application des dispositions de l'article 40 et la date à laquelle la dénonciation prendra effet.

EN FOI DE QUOI, les soussignés, dûment autorisés à cet effet, ont signé la présente Convention.

FAIT à Bâle, le 16 mai 1972, en français et en anglais, les deux textes faisant également foi, en un seul exemplaire qui sera déposé dans les archives du Conseil de l'Europe. Le Secrétaire Général du Conseil de l'Europe en communiquera copie certifiée conforme à chacun des Etats signataires et adhérents.

For the Government of the Icelandic Republic:
Pour le Gouvernement de la République islandaise:

For the Government of Ireland:
Pour le Gouvernement d'Irlande:

For the Government of the Italian Republic:
Pour le Gouvernement de la République italienne:

For the Government of the Grand Duchy of Luxembourg:
Pour le Gouvernement du Grand-Duché de Luxembourg:

(sd.) E. SCHAUS

For the Government of Malta:
Pour le Gouvernement de Malte:

For the Government of the Kingdom of the Netherlands:
Pour le Gouvernement du Royaume des Pays-Bas:

(sd.) VAN AGT

For the Government of the Kingdom of Norway:
Pour le Gouvernement du Royaume de Norvège:

For the Government of the Kingdom of Sweden:
Pour le Gouvernement du Royaume de Suède:

For the Government of the Swiss Confederation:
Pour le Gouvernement de la Confédération suisse:
(sd.) KURT FURLER

For the Government of the Turkish Republic:
Pour le Gouvernement de la République turque:

For the Government of the United Kingdom of Great Britain and
Northern Ireland:
Pour le Gouvernement du Royaume-Uni de Grande-Bretagne
et d'Irlande du Nord:

(sd.) HAILSHAM OF ST. MARYLEBONE

Annex

The grounds of jurisdiction referred to in paragraph 3, sub-paragraph (a), of Article 20, paragraph 2 of Article 24 and paragraph 3, sub-paragraph (b), of Article 25 are the following:

(a) the presence in the territory of the State of the forum of property belonging to the defendant, or the seizure by the plaintiff of property situated there, unless

- the action is brought to assert proprietary or possessory rights in that property, or arises from another issue relating to such property; or
- the property constitutes the security for a debt which is the subject-matter of the action;

(b) the nationality of the plaintiff;

(c) the domicile, habitual residence or ordinary residence of the plaintiff within the territory of the State of the forum unless the assumption of jurisdiction on such a ground is permitted by way of an exception made on account of the particular subject-matter of a class of contracts;

(d) the fact that the defendant carried on business within the territory of the State of the forum, unless the action arises from that business;

(e) a unilateral specification of the forum by the plaintiff, particularly in an invoice.

A legal person shall be considered to have its domicile or habitual residence where it has its seat, registered office or principal place of business.

Annexe

Les chefs de compétence visés au paragraphe 3, lettre (a), de l'article 20, au paragraphe 2 de l'article 24 et au paragraphe 3, lettre (b), de l'article 25 sont les suivants :

(a) la présence de biens du défendeur ou la saisie de biens par le demandeur, sur le territoire de l'Etat du for, sauf :

- si la demande porte sur la propriété ou la possession desdits biens ou est relative à un autre litige les concernant ; ou
- si le litige concerne une créance garantie sur ledit territoire par une sûreté réelle ;

(b) la nationalité du demandeur ;

(c) le domicile ou la résidence, habituelle ou temporaire, du demandeur dans l'Etat du for, sauf si cette compétence est admise dans certaines relations contractuelles, à raison du caractère particulier de la matière ;

(d) le fait que le défendeur a traité des affaires dans l'Etat du for, sans que le litige soit relatif auxdites affaires ;

(e) la désignation unilatérale du tribunal par le demandeur, notamment dans une facture.

Sont assimilés au domicile et à la résidence habituelle les sièges réel et statutaire et le principal établissement des personnes morales.

Additional Protocol to the European Convention on State immunity

The member States of the Council of Europe, signatory to the present Protocol,

Having taken note of the European Convention on State Immunity – hereinafter referred to as “the Convention” – and in particular Articles 21 and 34 thereof;

Desiring to develop the work of harmonisation in the field covered by the Convention by the addition of provisions concerning a European procedure for the settlement of disputes,

Have agreed as follows:

PART I**Article 1**

1. Where a judgment has been given against a State Party to the Convention and that State does not give effect thereto, the party which seeks to invoke the judgment shall be entitled to have determined the question whether effect should be given to the judgment in conformity with Article 20 or Article 25 of the Convention, by instituting proceedings before either:

(a) the competent court of that State in application of Article 21 of the Convention; or

(b) the European Tribunal constituted in conformity with the provisions of Part III of the present Protocol, provided that that State is a Party to the present Protocol and has not made the declaration referred to in Part IV thereof.

The choice between these two possibilities shall be final.

2. If the State intends to institute proceedings before its court in accordance with the provisions of paragraph 1 of Article 21 of the Convention, it must give notice of its intention to do so to the party in whose favour the judgment has been given; the State may thereafter institute such proceedings only if the party has not, within three months of receiving notice, instituted proceedings before the European Tribunal. Once this period has elapsed, the party in whose favour the judgment has been given may no longer institute proceedings before the European Tribunal.

3. Save in so far as may be necessary for the application of Articles 20 and 25 of the Convention, the European Tribunal may not review the merits of the judgment.

Protocole Additionnel à la Convention Européenne sur l'immunité des Etats

Les Etats membres du Conseil de l'Europe, signataires du présent Protocole,

Vu la Convention européenne sur l'immunité des Etats – ci-après dénommée „la Convention” – et notamment ses articles 21 et 34;

Désirant développer l'oeuvre d'harmonisation dans le domaine couvert par la Convention en complétant celle-ci par des dispositions prévoyant une procédure européenne de règlement des différends,

Sont convenus de ce qui suit:

TITRE I

Article 1

1. Si un jugement a été rendu contre un Etat partie à la Convention et que celui-ci ne lui donne pas effet, la partie qui se prévaut de ce jugement peut demander qu'il soit statué sur le point de savoir si effet doit être donné au jugement conformément aux articles 20 ou 25 de la Convention, en saisissant:

(a) soit, en application de l'article 21 de la Convention, le tribunal compétent de cet Etat;

(b) soit le Tribunal européen constitué conformément aux dispositions du Titre III du présent Protocole, à condition que cet Etat soit partie au présent Protocole sans avoir fait la déclaration prévue au Titre IV de celui-ci.

Le choix entre ces deux possibilités est définitif.

2. Si l'Etat a l'intention de saisir son tribunal dans les conditions prévues au paragraphe 1 de l'article 21 de la Convention, il doit en informer la partie en faveur de laquelle le jugement a été rendu; il ne peut s'adresser à son tribunal que si cette partie n'a pas, dans un délai de trois mois après la réception de l'information, saisi le Tribunal européen. Passé ce délai, la partie en faveur de laquelle le jugement a été rendu ne peut plus saisir le Tribunal européen.

3. Sous réserve de ce qui est nécessaire pour l'application des articles 20 et 25 de la Convention, le Tribunal européen ne peut procéder à aucun examen du fond du jugement.

PART II**Article 2**

1. Any dispute which might arise between two or more States Parties to the present Protocol concerning the interpretation or application of the Convention shall be submitted, on the application of one of the parties to the dispute or by special agreement, to the European Tribunal constituted in conformity with the provisions of Part III of the present Protocol. The States Parties to the present Protocol undertake not to submit such a dispute to a different mode of settlement.

2. If the dispute concerns a question arising in proceedings instituted before a court of one State Party to the Convention against another State Party to the Convention, or a question arising in proceedings instituted before a court of a State Party to the Convention in accordance with Article 21 of the Convention, it may not be referred to the European Tribunal until the court has given a final decision in such proceedings.

3. Proceedings may not be instituted before the European Tribunal which relate to a dispute concerning a judgment which it has already determined or is required to determine by virtue of Part I of this Protocol.

Article 3

Nothing in the present Protocol shall be interpreted as preventing the European Tribunal from determining any dispute which might arise between two or more States Parties to the Convention concerning the interpretation or application thereof and which might be submitted to it by special agreement, even if these States, or any of them, are not Parties to the present Protocol.

PART III**Article 4**

1. There shall be established a European Tribunal in matters of State Immunity to determine cases brought before it in conformity with the provisions of Parts I and II of the present Protocol.

2. The European Tribunal shall consist of the members of the European Court of Human Rights and, in respect of each non-member State of the Council of Europe which has acceded to the present Protocol, a person possessing the qualifications required of members of that Court designated, with the agreement of the Committee of Ministers of the Council of Europe, by the government of that State for a period of nine years.

3. The President of the European Tribunal shall be the President of the European Court of Human Rights.

TITRE II

Article 2

1. Les différends qui pourraient s'élever entre deux ou plusieurs Etats parties au présent Protocole au sujet de l'interprétation ou de l'application de la Convention sont soumis, par voie de requête de l'une des parties au différend ou par voie de compromis, au Tribunal européen constitué conformément aux dispositions du Titre III du présent Protocole. Les Etats parties au présent Protocole s'engagent à ne pas soumettre un tel différend à un autre mode de règlement.

2. Si le différend porte sur une question soulevée dans une procédure introduite devant un tribunal d'un Etat partie à la Convention contre un autre Etat partie à la Convention ou sur une question soulevée dans une procédure introduite devant un tribunal d'un Etat partie à la Convention conformément à l'article 21 de la Convention, le Tribunal européen ne peut être saisi avant qu'il n'ait été statué définitivement dans cette procédure.

3. Le Tribunal européen ne peut être saisi d'un différend qui porte sur un jugement dont il a déjà eu à connaître ou dont il a à connaître en vertu du Titre I du présent Protocole.

Article 3

Aucune disposition du présent Protocole ne peut être interprétée comme empêchant le Tribunal européen de statuer sur des différends qui pourraient s'élever entre deux ou plusieurs Etats parties à la Convention au sujet de l'interprétation ou de l'application de celle-ci et qui lui seraient soumis par voie de compromis, même si ces Etats ou tel d'entre eux ne sont point parties au présent Protocole.

TITRE II

Article 4

1. Il est institué un Tribunal européen en matière d'immunité des Etats, chargé de connaître des affaires portées devant lui conformément aux dispositions des Titres I et II du présent Protocole.

2. Le Tribunal européen est composé des membres de la Cour européenne des Droits de l'Homme et, pour chaque Etat non membre du Conseil de l'Europe ayant adhéré au présent Protocole, d'une personne réunissant les qualifications requises des membres de ladite Cour et désignée, avec l'accord du Comité des Ministres du Conseil de l'Europe par le gouvernement de cet Etat pour une durée de neuf ans.

3. La présidence du Tribunal européen appartient au Président de la Cour européenne des Droits de l'Homme.

Article 5

1. Where proceedings are instituted before the European Tribunal in accordance with the provisions of Part I of the present Protocol, the European Tribunal shall consist of a Chamber composed of seven members. There shall sit as *ex officio* members of the Chamber the member of the European Tribunal who is a national of the State against which the judgment has been given and the member of the European Tribunal who is a national of the State of the forum, or, should there be no such member in one or the other case, a person designated by the government of the State concerned to sit in the capacity of a member of the Chamber. The names of the other five members shall be chosen by lot by the President of the European Tribunal in the presence of the Registrar.

2. Where proceedings are instituted before the European Tribunal in accordance with the provisions of Part II of the present Protocol, the Chamber shall be constituted in the manner provided for in the preceding paragraph. However, there shall sit as *ex officio* members of the Chamber the members of the European Tribunal who are nationals of the States parties to the dispute or, should there be no such member, a person designated by the government of the State concerned to sit in the capacity of a member of the Chamber.

3. Where a case pending before a Chamber raises a serious question affecting the interpretation of the Convention or of the present Protocol, the Chamber may, at any time, relinquish jurisdiction in favour of the European Tribunal meeting in plenary session. The relinquishment of jurisdiction shall be obligatory where the resolution of such question might have a result inconsistent with a judgment previously delivered by a Chamber or by the European Tribunal meeting in plenary session. The relinquishment of jurisdiction shall be final. Reasons need not be given for the decision to relinquish jurisdiction.

Article 6

1. The European Tribunal shall decide any disputes as to whether the Tribunal has jurisdiction.

2. The hearings of the European Tribunal shall be public unless the Tribunal in exceptional circumstances decides otherwise.

3. The judgments of the European Tribunal, taken by a majority of the members present, are to be delivered in public session. Reasons shall be given for the judgment of the European Tribunal. If the judgment does not represent in whole or in part the unanimous opinion of the European Tribunal, any member shall be entitled to deliver a separate opinion.

4. The judgments of the European Tribunal shall be final and binding upon the parties.

Article 5

1. Lorsque le Tribunal européen est saisi d'une affaire dans les conditions prévues au Titre I du présent Protocole, il se constitue en Chambre de sept membres. En font partie de plein droit le membre du Tribunal européen ressortissant de l'Etat contre lequel le jugement a été rendu et le membre du Tribunal européen ressortissant de l'Etat du for ou, à défaut de l'un ou de l'autre, une personne désignée par le gouvernement de l'Etat intéressé pour siéger en qualité de membre de la Chambre. Les noms des cinq autres membres sont tirés au sort par le Président du Tribunal européen en présence du Greffier.

2. Lorsque le Tribunal européen est saisi d'une affaire dans les conditions prévues au Titre II du présent Protocole, il est procédé de la manière prévue au paragraphe précédent. Toutefois, font partie de plein droit de la Chambre les membres du Tribunal européen ressortissants de l'un des Etats parties au différend ou, à défaut, une personne désignée par le gouvernement de l'Etat intéressé pour siéger en qualité de membre de la Chambre.

3. Si l'affaire pendante devant la Chambre soulève une question grave qui touche à l'interprétation de la Convention ou du présent Protocole, la Chambre peut à tout moment se dessaisir au profit du Tribunal européen réuni en session plénière. Ce dessaisissement est obligatoire si la solution d'une telle question risque de conduire à une contradiction avec un arrêt rendu antérieurement par une Chambre ou par le Tribunal européen réuni en session plénière. Le dessaisissement est définitif. La décision de dessaisissement n'a pas besoin d'être motivée.

Article 6

1. Le Tribunal européen décide de toute contestation sur le point de savoir s'il est compétent.

2. Les audiences du Tribunal européen sont publiques à moins qu'il n'en décide autrement en raison de circonstances exceptionnelles.

3. Les arrêts du Tribunal européen, pris à la majorité des membres présents, sont motivés et rendus en séance publique. Si l'arrêt n'exprime pas en tout ou en partie l'opinion unanime du Tribunal européen, tout membre a le droit d'y joindre l'exposé de son opinion.

4. Les arrêts du Tribunal européen sont définitifs et obligatoires.

Article 7

1. The European Tribunal shall draw up its own rules and fix its own procedure.
2. The Registry of the European Tribunal shall be provided by the Registrar of the European Court of Human Rights.

Article 8

1. The operating costs of the European Tribunal shall be borne by the Council of Europe. States non-members of the Council of Europe having acceded to the present Protocol shall contribute thereto in a manner to be decided by the Committee of Ministers after agreement with these States.
2. The members of the European Tribunal shall receive for each day of duty a compensation to be determined by the Committee of Ministers.

PART IV

Article 9

1. Any State may, by notification addressed to the Secretary General of the Council of Europe at the moment of its signature of the present Protocol, or of the deposit of its instrument of ratification, acceptance or accession thereto, declare that it will only be bound by Parts II to V of the present Protocol.
2. Such a notification may be withdrawn at any time.

PART V

Article 10

1. The present Protocol shall be open to signature by the member States of the Council of Europe which have signed the Convention. It shall be subject to ratification or acceptance. Instruments of ratification or acceptance shall be deposited with the Secretary General of the Council of Europe.
2. The present Protocol shall enter into force three months after the date of the deposit of the fifth instrument of ratification or acceptance.
3. In respect of a signatory State ratifying or accepting subsequently, the Protocol shall enter into force three months after the date of the deposit of its instrument of ratification or acceptance.
4. A member State of the Council of Europe may not ratify or accept the present Protocol without having ratified or accepted the Convention.

Article 7

1. Le Tribunal européen établit son règlement et fixe sa procédure.
2. Le Greffe du Tribunal européen est assuré par le Greffier de la Cour européenne des Droits de l'Homme.

Article 8

1. Les frais de fonctionnement du Tribunal européen sont à la charge du Conseil de l'Europe. Les Etats non membres du Conseil ayant adhéré au présent Protocole y participent selon des modalités à fixer par le Comité des Ministres après accord avec eux.
2. Les membres du Tribunal européen reçoivent une indemnité par jour de fonctions, à fixer par le Comité des Ministres.

TITRE IV

Article 9

1. Tout Etat peut, par une notification faite au Secrétaire Général du Conseil de l'Europe au moment de la signature du présent Protocole ou du dépôt de son instrument de ratification, d'acceptation ou d'adhésion y relatif, déclarer limiter, en ce qui le concerne, l'application du présent Protocole aux seuls Titres II à V.
2. Une telle notification peut être retirée à tout moment par la suite.

TITRE V

Article 10

1. Le présent Protocole est ouvert à la signature des Etats membres du Conseil de l'Europe qui ont signé la Convention. Il sera ratifié ou accepté. Les instruments de ratification ou d'acceptation seront déposés près le Secrétaire Général du Conseil de l'Europe.
2. Le présent Protocole entrera en vigueur trois mois après la date du dépôt du cinquième instrument de ratification ou d'acceptation.
3. Il entrera en vigueur à l'égard de tout Etat signataire qui le ratifiera ou l'acceptera ultérieurement trois mois après la date du dépôt de son instrument de ratification ou d'acceptation.
4. Aucun Etat membre du Conseil de l'Europe ne pourra ratifier ou accepter le présent Protocole sans avoir ratifié ou accepté la Convention.

Article 11

1. A State which has acceded to the Convention may accede to the present Protocol after the Protocol has entered into force.
2. Such accession shall be effected by depositing with the Secretary General of the Council of Europe an instrument of accession which shall take effect three months after the date of its deposit.

Article 12

No reservation is permitted to the present Protocol.

Article 13

1. Any Contracting State may, in so far as it is concerned, denounce the present Protocol by means of a notification addressed to the Secretary General of the Council of Europe.
2. Such denunciation shall take effect six months after the date of receipt by the Secretary General of such notification. The Protocol shall, however, continue to apply to proceedings introduced in conformity with the provisions of the Protocol before the date on which such denunciation takes effect.
3. Denunciation of the Convention shall automatically entail denunciation of the present Protocol.

Article 14

The Secretary General of the Council of Europe shall notify the member States of the Council and any State which has acceded to the Convention of:

- (a) any signature of the present Protocol;
- (b) any deposit of an instrument of ratification, acceptance or accession;
- (c) any date of entry into force of the present Protocol in accordance with Articles 10 and 11 thereof;
- (d) any notification received in pursuance of the provisions of Part IV and any withdrawal of any such notification;
- (e) any notification received in pursuance of the provisions of Article 13 and the date on which such denunciation takes effect.

IN WITNESS WHEREOF the undersigned, being duly authorised thereto, have signed the present Protocol.

Article 11

1. Tout Etat qui a adhéré à la Convention peut adhérer au présent Protocole après l'entrée en vigueur de celui-ci.
2. L'adhésion s'effectuera par le dépôt, près le Secrétaire Général du Conseil de l'Europe, d'un instrument d'adhésion, qui prendra effet trois mois après la date de son dépôt.

Article 12

Aucune réserve n'est admise au présent Protocole.

Article 13

1. Tout Etat Contractant pourra, en ce qui le concerne, dénoncer le présent Protocole en adressant une notification au Secrétaire Général du Conseil de l'Europe.
2. La dénonciation prendra effet six mois après la date de la réception de la notification par le Secrétaire Général. Toutefois, le Protocole continuera à s'appliquer aux affaires introduites, conformément à ses dispositions, avant l'expiration de ce délai.
3. La dénonciation de la Convention entraîne de plein droit celle du présent Protocole.

Article 14

Le Secrétaire Général du Conseil de l'Europe notifiera aux Etats membres du Conseil de l'Europe et à tout Etat ayant adhéré à la Convention :

- (a) toute signature du présent Protocole;
- (b) le dépôt de tout instrument de ratification, d'acceptation ou d'adhésion;
- (c) toute date d'entrée en vigueur du présent Protocole conformément à ses articles 10 et 11;
- (d) toute notification reçue en application des dispositions du Titre IV et tout retrait d'une telle notification;
- (e) toute notification reçue en application des dispositions de l'article 13 et la date à laquelle la dénonciation prendra effet.

EN FOI DE QUOI, les soussignés, dûment autorisés à cet effet, ont signé le présent Protocole.

DONE at Basle, this 16th day of May 1972, in English and French, both texts being equally authoritative, in a single copy which shall remain deposited in the archives of the Council of Europe. The Secretary General of the Council of Europe shall transmit certified copies to each of the signatory and acceding States.

For the Government of the Republic of Austria:
Pour le Gouvernement de la République d'Autriche:

(sd.) BRODA

For the Government of the Kingdom of Belgium:
Pour le Gouvernement du Royaume de Belgique:

(sd.) A. VRANCKX

For the Government of the Republic of Cyprus:
Pour le Gouvernement de la République de Chypre:

For the Government of the Kingdom of Denmark:
Pour le Gouvernement du Royaume de Danemark:

For the Government of the French Republic:
Pour le Gouvernement de la République française:

For the Government of the Federal Republic of Germany:
Pour le Gouvernement de la République Fédérale d'Allemagne:

(sd.) GERHARD JAHN

For the Government of the Icelandic Republic:
Pour le Gouvernement de la République islandaise:

For the Government of Ireland:
Pour le Gouvernement d'Irlande:

For the Government of the Italian Republic:
Pour le Gouvernement de la République italienne:

FAIT à Bâle, le 16 mai 1972, en français et en anglais, les deux textes faisant également foi, en un seul exemplaire qui sera déposé dans les archives du Conseil de l'Europe. Le Secrétaire Général du Conseil de l'Europe en communiquera copie certifiée conforme à chacun des Etats signataires et adhérents.

For the Government of the Grand Duchy of Luxembourg:
Pour le Gouvernement du Grand-Duché de Luxembourg:
(sd.) E. SCHAUS

For the Government of Malta:
Pour le Gouvernement de Malte:

For the Government of the Kingdom of the Netherlands:
Pour le Gouvernement du Royaume des Pays-Bas:
(sd.) VAN AGT

For the Government of the Kingdom of Norway:
Pour le Gouvernement du Royaume de Norvège:

For the Government of the Kingdom of Sweden:
Pour le Gouvernement du Royaume de Suède:

For the Government of the Swiss Confederation:
Pour le Gouvernement de la Confédération suisse:
(sd.) KURT FURLER

For the Government of the Turkish Republic:
Pour le Gouvernement de la République turque:

For the Government of the United Kingdom of Great Britain and
Northern Ireland:
Pour le Gouvernement du Royaume-Uni de Grande-Bretagne et d'Irlande
du Nord:

C. VERTALING**Europese Overeenkomst inzake de immuniteit van Staten**

Preambule

De Lid-Staten van de Raad van Europa die deze Overeenkomst hebben ondertekend,

Overwegende dat het doel van de Raad van Europa is een hechter verband te scheppen tussen zijn Leden;

Rekening houdende met het feit dat in het internationale recht een streven bestaat naar beperking van de gevallen waarin een Staat zich voor een buitenlandse rechter kan beroepen op immuniteit;

Verlangende in hun onderlinge betrekkingen gemeenschappelijke regels vast te stellen inzake de omvang van de immuniteit die een Staat geniet ten aanzien van de rechtsmacht van rechters van een andere Staat, welke regels tevens zijn gericht op het verwezenlijken van het uitvoeren van vonnissen gewezen tegen een Staat;

Overwegende dat de aanvaarding van zodanige regels zal leiden tot bevordering van de door de Lid-Staten van de Raad van Europa nastreefde harmonisering op juridisch gebied;

Zijn overeengekomen als volgt:

HOOFDSTUK I*Immuniteit ten aanzien van rechtsmacht*

Artikel 1

1. Een Overeenkomstsluitende Staat die optreedt als eiser of die zich partij stelt in een geding voor de rechter van een andere Overeenkomstsluitende Staat, onderwerpt zich, wat betreft dat geding, aan de rechtsmacht van de rechter van die Staat.

2. Een zodanige Overeenkomstsluitende Staat kan geen beroep doen op immuniteit ten aanzien van de rechtsmacht van de rechter van de andere Overeenkomstsluitende Staat met betrekking tot een eis in reconventie, indien:

(a) deze eis voortvloeit uit de rechtsverhouding of uit de feiten waarop de eis in conventie is gegrond;

(b) die Staat volgens de bepalingen van deze Overeenkomst niet gerechtigd zou zijn geweest zich te beroepen op immuniteit, indien tegen hem een afzonderlijk geding zou zijn ingesteld voor de rechter van de andere Staat.

3. Een Overeenkomstsluitende Staat die een eis in reconventie instelt voor de rechter van een andere Overeenkomstsluitende Staat, onderwerpt zich aan de rechtsmacht van de rechter van die Staat, zowel ten aanzien van de eis in conventie als van de eis in reconventie.

Artikel 2

Een Overeenkomstsluitende Staat kan geen beroep doen op immuniteit ten aanzien van de rechtsmacht van de rechter van een andere Overeenkomstsluitende Staat, indien hij zich ertoe heeft verbonden zich te onderwerpen aan de rechtsmacht van die rechter krachtens:

- (a) een internationale overeenkomst;
- (b) een uitdrukkelijke bepaling, vervat in een schriftelijke overeenkomst; of
- (c) een uitdrukkelijke toestemming, gegeven na het ontstaan van het geschil.

Artikel 3

1. Een Overeenkomstsluitende Staat geniet geen immuniteit ten aanzien van de rechtsmacht van de rechter van een andere Overeenkomstsluitende Staat, indien hij, alvorens daarop een beroep te doen, ten principale concludeert. Indien hij evenwel aantoonde dat hij slechts naderhand kennis heeft kunnen nemen van feiten waarop hij zijn immuniteit had kunnen gronden, kan hij een beroep doen op immuniteit op grond van die feiten, mits hij zulks doet zodra dit mogelijk is.

2. Een Overeenkomstsluitende Staat wordt niet geacht afstand te hebben gedaan van immuniteit, indien hij voor de rechter van een andere Overeenkomstsluitende Staat verschijnt ten einde een beroep te doen op die immuniteit.

Artikel 4

1. Onverminderd het bepaalde in artikel 5 kan een Overeenkomstsluitende Staat geen beroep doen op immuniteit ten aanzien van de rechtsmacht van de rechter van een andere Overeenkomstsluitende Staat, indien het geding betrekking heeft op een verplichting van de Staat, waaraan uit hoofde van een overeenkomst moet worden voldaan op het grondgebied van de Staat van het forum.

2. Het eerste lid is niet van toepassing indien:

- (a) het een tussen Staten gesloten overeenkomst betreft;
- (b) de partijen bij de overeenkomst¹⁾ anders zijn overeengekomen;
- (c) de Staat partij is bij een op zijn grondgebied gesloten overeenkomst en de verplichting van die Staat wordt beheerst door zijn administratief recht.

¹⁾ De Engelse tekst bevat het vereiste dat deze afwijking schriftelijk moet zijn overeengekomen. De Franse tekst bevat dit vereiste niet.

Artikel 5

1. Een Overeenkomstsluitende Staat kan geen beroep doen op immuniteit ten aanzien van de rechtsmacht van de rechter van een andere Overeenkomstsluitende Staat, indien het geding betrekking heeft op een arbeidsovereenkomst gesloten tussen de Staat en een natuurlijk persoon, wanneer de arbeid moet worden verricht op het grondgebied van de Staat van het forum.

2. Het eerste lid is niet van toepassing indien:

(a) de natuurlijke persoon op het tijdstip van het aanhangig maken van het geding de nationaliteit bezit van de Staat die hem in dienst heeft;

(b) hij op het tijdstip van het sluiten van de overeenkomst niet de nationaliteit bezat van de Staat van het forum, noch zijn gewone verblijfplaats had op het grondgebied van die Staat; of

(c) de partijen bij de overeenkomst schriftelijk anders zijn overeengekomen, tenzij volgens de wet van de Staat van het forum alleen de rechter van die Staat ter zake bevoegd is.

3. Indien de arbeid wordt verricht voor een kantoor, agentschap of andere vestiging als bedoeld in artikel 7, is het bepaalde in het tweede lid, letters (a) en (b), van dit artikel slechts van toepassing, indien de persoon met wie de overeenkomst is gesloten, op het tijdstip van het sluiten der overeenkomst zijn gewone verblijfplaats had op het grondgebied van de Staat die hem in dienst heeft.

Artikel 6

1. Een Overeenkomstsluitende Staat kan geen beroep doen op immuniteit ten aanzien van de rechtsmacht van een rechter van een andere Overeenkomstsluitende Staat, indien hij met een of meer particulieren deelneemt in een vennootschap, vereniging of rechtspersoon die zijn werkelijke of statutaire zetel of zijn voornaamste vestiging heeft op het grondgebied van de Staat van het forum en het geding betrekking heeft op uit deze deelneming voortvloeiende betrekkingen tussen de Staat ter ene zijde en het lichaam of een deelnemer ter andere zijde.

2. Het eerste lid is niet van toepassing indien schriftelijk anders is overeengekomen.

Artikel 7

1. Een Overeenkomstsluitende Staat kan geen aanspraak maken op immuniteit ten aanzien van de rechtsmacht van de rechter van een andere Overeenkomstsluitende Staat indien hij op het grondgebied van de Staat van het forum een kantoor, agentschap of een andere vestiging heeft, door middel waarvan hij, op dezelfde wijze als een particulier persoon, een industriële, commerciële of financiële werkzaamheid uitoefent en het geding verband houdt met die werkzaamheid van het kantoor, het agentschap of de vestiging.

2. Het eerste lid is niet van toepassing indien alle partijen bij het geding Staten zijn of indien de partijen schriftelijk anders zijn overeengekomen.

Artikel 8

Een Overeenkomstsluitende Staat kan geen beroep doen op immuniteit ten aanzien van de rechtsmacht van de rechter van een andere Overeenkomstsluitende Staat indien het geding betrekking heeft op:

(a) een octrooi, een tekening of model van nijverheid, een fabrieks- of handelsmerk, een dienstmerk of een ander soortgelijk recht dat, in de Staat van het forum, is aangevraagd, gedeponeerd, ingeschreven of op andere wijze beschermd en waarvan de Staat de aanvrager of recht-hebbende is;

(b) een inbreuk die door de Staat op het grondgebied van de Staat van het forum zou zijn gemaakt op een zodanig recht dat aan een derde toebehoort en dat in die Staat wordt beschermd;

(c) een inbreuk die door de Staat op het grondgebied van de Staat van het forum zou zijn gemaakt op een auteursrecht dat aan een derde toebehoort en dat in die Staat wordt beschermd;

(d) het recht tot gebruik van een handelsnaam in de Staat van het forum.

Artikel 9

Een Overeenkomstsluitende Staat kan geen beroep doen op immuniteit ten aanzien van de rechtsmacht van de rechter van een andere Overeenkomstsluitende Staat indien het geding betrekking heeft op:

(a) een recht van die Staat op, zijn belang in of zijn gebruik of bezit van een onroerend goed; of

(b) zijn verplichtingen, voortvloeiende uit zijn recht op, zijn belang in, of zijn gebruik of bezit van een onroerend goed

en dit goed is gelegen op het grondgebied van de Staat van het forum.

Artikel 10

Een Overeenkomstsluitende Staat kan geen beroep doen op immuniteit ten aanzien van de rechtsmacht van de rechter van een andere Overeenkomstsluitende Staat indien het geding betrekking heeft op een recht op roerende of onroerende goederen dat hem is toegefallen uit hoofde van erfopvolging of schenking, dan wel als behorende tot een onbeheerde nalatenschap.

Artikel 11

Een Overeenkomstsluitende Staat kan geen beroep doen op immuniteit ten aanzien van de rechtsmacht van de rechter van een andere Overeenkomstsluitende Staat indien het geding betrekking heeft op vergoeding voor lichamelijk letsel of materiële schade, voortvloeiende uit een ge-

beurtenis die zich heeft voorgedaan op het grondgebied van de Staat van het forum, en indien de veroorzaker van het letsel of de schade zich op dat grondgebied bevond op het tijdstip waarop die gebeurtenis zich heeft voorgedaan.

Artikel 12

1. Indien een Overeenkomstsluitende Staat er schriftelijk in heeft toegestemd een geschil op het terrein van het burgerlijk of handelsrecht dat reeds is ontstaan of zal kunnen ontstaan, te onderwerpen aan arbitrage, kan die Staat geen beroep doen op immuniteit ten aanzien van de rechtsmacht van de rechter van een andere Overeenkomstsluitende Staat op welks grondgebied of volgens welks wet de arbitrage heeft plaatsgehad of zal plaatshebben, als het betreft gedingen met betrekking tot:

(a) de geldigheid of de interpretatie van de overeenkomst van arbitrage;

(b) de arbitrageprocedure;

(c) de vernietiging van de arbitrale uitspraak,

tenzij de overeenkomst van arbitrage iets anders bepaalt.

2. Het eerste lid is niet van toepassing op een overeenkomst inzake arbitrage tussen Staten.

Artikel 13

Artikel 1, eerste lid, is niet van toepassing indien een Overeenkomstsluitende Staat voor de rechter van een andere Overeenkomstsluitende Staat, bij wie een geding aanhangig is, waarbij eerstbedoelde Staat geen partij is, aanvoert dat hij een recht heeft op of een belang heeft bij een goed, dat voorwerp is van het geding, en de omstandigheden zodanig zijn, dat hij recht zou hebben op immuniteit indien het geding tegen hem zou zijn ingesteld.

Artikel 14

Niets in deze Overeenkomst mag worden uitgelegd als een verhindering voor de rechter van een Overeenkomstsluitende Staat tot het beheren van goederen, zoals die van een *trust* of van een failliete boedel, of het regelen van of het toezicht houden op zodanig beheer, enkel en alleen wegens het feit dat een andere Overeenkomstsluitende Staat een recht heeft op of een belang heeft bij die goederen.

Artikel 15

Een Overeenkomstsluitende Staat geniet immuniteit ten aanzien van de rechtsmacht van de rechter van een andere Overeenkomstsluitende Staat indien het geding niet wordt beheerst door de artikelen 1 tot en met 14; de rechter mag geen kennis nemen van een dergelijk geding, zelfs niet indien de Staat niet verschijnt.

HOOFDSTUK II

Procedureregels

Artikel 16

1. Op gedingen, ingesteld tegen een Overeenkomstsluitende Staat voor de rechter van een andere Overeenkomstsluitende Staat, zijn de navolgende regels van toepassing.

2. De bevoegde autoriteiten van de Staat van het forum zenden
 - het origineel of een afschrift van het document waardoor het geding is ingeleid;
 - een afschrift van ieder vonnis, bij verstek gewezen tegen de gedaagde Staat,

langs diplomatieke weg aan de Minister van Buitenlandse Zaken van de gedaagde Staat ter doorzending, wanneer dat moet geschieden, aan de bevoegde autoriteit van deze Staat. Deze documenten gaan zo nodig vergezeld van een vertaling in de officiële taal of een der officiële talen van de gedaagde Staat.

3. De betekening of de kennisgeving van de in het tweede lid bedoelde documenten wordt geacht te zijn verricht door hun ontvangst door het Ministerie van Buitenlandse Zaken.

4. De termijnen waarbinnen de Staat moet verschijnen of rechtsmiddelen moet aanwenden tegen een bij verstek gewezen vonnis, nemen een aanvang twee maanden na de datum waarop het document waardoor het geding is ingeleid of het afschrift van het bedoelde vonnis door het Ministerie van Buitenlandse Zaken is ontvangen.

5. Indien het tot de bevoegdheid van de rechter behoort de termijnen vast te stellen voor het verschijnen en voor het aanwenden van rechtsmiddelen tegen een bij verstek gewezen vonnis, moet hij de Staat een termijn toestaan van ten minste twee maanden na de datum waarop het document waarmee het geding is ingeleid of het afschrift van het vonnis door het Ministerie van Buitenlandse Zaken is ontvangen.

6. Een Overeenkomstsluitende Staat die in een geding verschijnt, wordt geacht afstand te hebben gedaan van het aanvoeren van bezwaren tegen de wijze van betekening of kennisgeving.

7. Indien een Overeenkomstsluitende Staat niet is verschenen, mag een vonnis bij verstek tegen hem slechts dan worden gewezen, indien is komen vast te staan dat het document waarbij het geding is ingeleid hem is overhandigd overeenkomstig het bepaalde in het tweede lid en dat de termijnen van verschijning, bedoeld in het vierde en vijfde lid, in acht zijn genomen.

Artikel 17

Geen zekerheidstelling of depot, onder welke benaming ook, die in de Staat van het forum niet zou kunnen worden gevorderd van een onder-

daan van die Staat of van een persoon die daar zijn woon- of verblijfplaats heeft, mag worden opgelegd aan een Overeenkomstsluitende Staat ter waarborging van de betaling van de kosten van het geding. De Staat die als eiser optreedt voor de rechter van een andere Overeenkomstsluitende Staat moet alle te zijnen laste komende kosten van het geding voldoen.

Artikel 18

Een Overeenkomstsluitende Staat die partij is bij een geding voor de rechter van een andere Overeenkomstsluitende Staat mag niet worden onderworpen aan dwangmaatregelen of andere sancties wegens het nalaten of weigeren documenten of andere bewijsstukken over te leggen.

De rechter mag evenwel uit een zodanige nalatigheid of weigering de gevolgtrekkingen maken die hij dienstig acht.

Artikel 19

1. De rechter voor wie een geding is aanhangig gemaakt waarbij een Overeenkomstsluitende Staat partij is, moet op verzoek van een der partijen of, indien zijn nationale wet zulks toestaat, ambtshalve weigeren de zaak te behandelen of het geding schorsen indien een ander geding tussen dezelfde partijen, gegrond op dezelfde feiten en van dezelfde strekking:

(a) eerder aanhangig was gemaakt voor de rechter van die Overeenkomstsluitende Staat en daar nog in behandeling is; of

(b) eerder aanhangig was gemaakt voor de rechter van een andere Overeenkomstsluitende Staat en daar nog in behandeling is, en kan leiden tot een vonnis dat door de Staat die partij is bij het geding moet worden uitgevoerd krachtens artikel 20 of 25.

2. Elke Overeenkomstsluitende Staat welks wet de rechter de bevoegdheid geeft te weigeren de zaak te behandelen of het geding te schorsen, indien een geding tussen dezelfde partijen, gegrond op dezelfde feiten en van dezelfde strekking, reeds aanhangig is voor de rechter van een andere Overeenkomstsluitende Staat, kan door middel van een tot de Secretaris-Generaal van de Raad van Europa gerichte kennisgeving verklaren, dat zijn rechters niet gebonden zijn door het bepaalde in het eerste lid.

HOOFDSTUK III

Uitvoering van vonnissen

Artikel 20

1. Een Overeenkomstsluitende Staat moet aan een door de rechter van een andere Overeenkomstsluitende Staat tegen hem gewezen vonnis gevolg geven indien:

(a) hij overeenkomstig het bepaalde in de artikelen 1 tot en met 13 geen beroep kon doen op immuniteit ten aanzien van de rechtsmacht; en

(b) het vonnis niet of niet meer vatbaar is voor verzet in geval van een bij verstek gewezen vonnis, voor hoger beroep of enig ander gewoon rechtsmiddel of voor beroep in cassatie.

2. Niettemin is een Overeenkomstsluitende Staat niet gehouden aan een zodanig vonnis gevolg te geven indien:

(a) dit kennelijk in strijd zou zijn met de openbare orde van die Staat¹⁾;

(b) een geding tussen dezelfde partijen, gegrond op dezelfde feiten en met dezelfde strekking:

(i) eerder aanhangig is gemaakt voor de rechter van die Staat en daar nog in behandeling is;

(ii) eerder aanhangig is gemaakt voor de rechter van een andere Overeenkomstsluitende Staat en daar nog in behandeling is en kan leiden tot een vonnis waaraan de Staat die partij is in het geding gevolg moet geven krachtens deze Overeenkomst;

(c) de gevolgen van het vonnis onverenigbaar zijn met die van een ander vonnis, tussen dezelfde partijen gewezen door:

(i) de rechter van de Overeenkomstsluitende Staat, indien het voor die rechter eerder aanhangig is gemaakt of indien dat andere vonnis is gewezen alvorens het vonnis voldoet aan het bepaalde in het eerste lid letter (b); of

(ii) de rechter van een andere Overeenkomstsluitende Staat en dit vonnis het eerst voldoet aan de vereisten van deze Overeenkomst;

(d) het bepaalde in artikel 16 niet in acht is genomen en de Staat niet is verschenen of geen rechtsmiddel heeft ingesteld tegen een vonnis bij verstek.

3. Voorts is een Overeenkomstsluitende Staat in de gevallen bedoeld in artikel 10 niet gehouden aan een zodanig vonnis gevolg te geven indien:

(a) de rechter van de Staat van het forum geen rechtsmacht zou hebben gehad wanneer hij, *mutatis mutandis*, de regels ten aanzien van de bevoegdheid zou hebben toegepast – andere dan die genoemd in de Bijlage bij deze Overeenkomst – geldende in de Staat tegen welke het vonnis is gewezen;

(b) de rechter door toepassing van een andere wet dan die welke volgens de regels van het internationaal privaatrecht van die Staat zou zijn toegepast, tot een ander resultaat is gekomen dan hetgeen zou zijn verkregen door toepassing van de door bedoelde regels aangegeven wet.

Evenwel kan een Overeenkomstsluitende Staat zich niet beroepen op de weigeringsgronden, bedoeld in de letters (a) en (b) van dit lid, indien tussen hem en de Staat van het forum een verdrag bestaat inzake de erkenning en tenuitvoerlegging van vonnissen en indien het vonnis voldoet

¹⁾ De Engelse tekst voegt hier nog aan toe: of, in de gegeven omstandigheden, niet beide partijen voldoende gelegenheid hebben gehad hun standpunt behoorlijk uiteen te zetten.

aan de in dat verdrag neergelegde vereisten wat betreft de bevoegdheid en, indien dat een rol speelt, de toegepaste wet.

Artikel 21

1. Indien een vonnis is gewezen tegen een Overeenkomstsluitende Staat en die Staat aan dat vonnis geen gevolg geeft, dan is de partij die zich van dat vonnis wil bedienen, gerechtigd aan de bevoegde rechter van die Staat te verzoeken een beslissing te geven over de vraag of aan het vonnis gevolg moet worden gegeven overeenkomstig artikel 20.

De Staat tegen welke het vonnis is gewezen, kan, indien zijn wet zulks toestaat, die vraag eveneens aan deze rechter voorleggen.

2. Behoudens hetgeen moet worden verricht voor de toepassing van artikel 20, mag de bevoegde rechter van de desbetreffende Staat zich niet begeven in een onderzoek omtrent de gronden waarop het vonnis berust.

3. Ingeval overeenkomstig het eerste lid een geding wordt ingesteld voor de rechter van de Staat:

(a) moeten partijen in de gelegenheid worden gesteld in het geding te worden gehoord;

(b) zijn de documenten, overgelegd door de partij die zich van het vonnis wil bedienen, vrijgesteld van legalisatie of enige andere soortgelijke formaliteit;

(c) kan van de partij die zich van het vonnis wil bedienen, geen zekerheidstelling of depot, onder welke benaming ook, worden verlangd wegens haar nationaliteit, woon- of verblijfplaats;

(d) heeft de partij die zich van het vonnis wil bedienen, recht op rechtskundige bijstand op voorwaarden die niet minder gunstig zijn dan die welke gelden voor de onderdanen van de Staat die in die Staat hun woon- of verblijfplaats hebben.

4. Elke Overeenkomstsluitende Staat moet bij de nederlegging van zijn akte van bekrachtiging, aanvaarding of toetreding de in het eerste lid bedoelde rechter of rechters aanwijzen en de Secretaris-Generaal van de Raad van Europa daarvan mededeling doen.

Artikel 22

1. Een Overeenkomstsluitende Staat is verplicht gevolg te geven aan een schikking waarbij hij partij is en die tijdens het geding is getroffen voor de rechter van een andere Overeenkomstsluitende Staat; het bepaalde in artikel 20 is op een zodanige schikking niet van toepassing.

2. Indien de Staat de schikking niet uitvoert, kan de in artikel 21 bedoelde procedure worden gevolgd.

Artikel 23

Geen maatregelen van gedwongen tenuitvoerlegging noch conservatoire maatregelen mogen ten aanzien van goederen van een Overeenkomstsluitende Staat op het grondgebied van een andere Overeenkomstsluitende Staat worden genomen, behoudens in de gevallen en naar de mate waarin die Staat daar schriftelijk in heeft toegestemd.

HOOFDSTUK IV

Facultatieve bepalingen

Artikel 24

1. Niettegenstaande het bepaalde in artikel 15 kan iedere Staat op het tijdstip van de ondertekening van deze Overeenkomst of van de nederlegging van zijn akte van bekrachtiging, aanvaarding of toetreding of op enig later tijdstip door middel van een aan de Secretaris-Generaal van de Raad van Europa gerichte kennisgeving verklaren, dat in gevallen niet vermeld in de artikelen 1 tot en met 13, zijn rechters gerechtigd zullen zijn kennis te nemen van gedingen, ingesteld tegen een andere Overeenkomstsluitende Staat, voor zover zij kennis kunnen nemen van gedingen tegen Staten die geen partij zijn bij deze Overeenkomst. Deze verklaring laat onverlet de immuniteit ten aanzien van de rechtsmacht die vreemde Staten genieten ten aanzien van handelingen, verricht in de uitoefening van hun publiekrechtelijke macht (*acta jure imperii*).

2. De rechter van een Staat die een in het eerste lid bedoelde verklaring heeft afgelegd, kan niettemin geen kennis nemen van zodanige gedingen, ingesteld tegen een andere Overeenkomstsluitende Staat, indien zijn bevoegdheid slechts gegrond is op een of meer gronden genoemd in de Bijlage bij deze Overeenkomst, tenzij de andere Overeenkomstsluitende Staat concludeert ten principale zonder de rechtsmacht van de rechter te hebben bestreden.

3. De bepalingen van Hoofdstuk II zijn van toepassing op de gedingen krachtens dit artikel ingesteld tegen een Overeenkomstsluitende Staat.

4. De overeenkomstig het eerste lid afgelegde verklaring kan worden ingetrokken door middel van een aan de Secretaris-Generaal van de Raad van Europa gerichte kennisgeving. De intrekking wordt van kracht drie maanden na de datum van haar ontvangst, maar heeft geen invloed op de vóór het verloop van deze termijn ingestelde gedingen.

Artikel 25

1. Een Overeenkomstsluitende Staat die de in artikel 24 bedoelde verklaring heeft afgelegd, moet gevolg geven aan een vonnis dat, buiten de in artikelen 1 tot en met 13 genoemde gevallen, is gewezen door de

rechter van een andere Overeenkomstsluitende Staat die een zodanige verklaring heeft afgelegd:

(a) indien de in artikel 20, eerste lid, letter (b), genoemde vereisten zijn vervuld; en

(b) indien de rechter geacht wordt rechtsmacht te hebben krachtens de navolgende leden.

2. De Overeenkomstsluitende Staat is evenwel niet gehouden gevolg te geven aan een zodanig vonnis indien:

(a) een grond van weigering bestaat, als bedoeld in artikel 20, eerste lid; of

(b) indien het bepaalde in artikel 24, tweede lid, niet in acht is genomen.

3. Onverminderd het bepaalde in het vierde lid wordt de rechter van een Overeenkomstsluitende Staat geacht rechtsmacht te hebben in de zin van het eerste lid, letter (b):

(a) indien zijn rechtsmacht is erkend door een overeenkomst waarbij de Staat van het forum en de andere Overeenkomstsluitende Staat partij zijn;

(b) bij ontbreken van een overeenkomst tussen de beide Staten betreffende de erkenning en tenuitvoerlegging van vonnissen in burgerlijke zaken, indien de rechter van de Staat van het forum rechtsmacht zou hebben gehad wanneer hij, *mutatis mutandis*, de regels ten aanzien van de bevoegdheid zou hebben toegepast – andere dan die genoemd in de Bijlagen bij deze Overeenkomst – geldende in de Staat tegen welke het vonnis is gewezen. Deze bepaling is niet van toepassing op geschillen voortvloeiende uit overeenkomsten.

4. Twee Overeenkomstsluitende Staten die de in artikel 24 bedoelde verklaring hebben afgelegd, kunnen, door middel van een overeenkomst ter aanvulling van deze Overeenkomst, de omstandigheden bepalen waaronder hun rechters als bevoegd worden beschouwd in de zin van het eerste lid, letter (b).

5. Indien de Staat aan het vonnis geen gevolg geeft, kan de in artikel 21 bedoelde procedure worden gevolgd.

Artikel 26

Niettegenstaande het bepaalde in artikel 23 kan een tegen een Overeenkomstsluitende Staat gewezen vonnis in een geding betreffende een industriële of commerciële werkzaamheid, door de Staat op dezelfde wijze uitgeoefend als door een natuurlijk persoon, in de Staat van het forum ten uitvoer worden gelegd op die goederen van de Staat tegen welke het vonnis is gewezen, welke uitsluitend worden gebruikt in verband met die werkzaamheid, indien:

(a) zowel de Staat van het forum als de Staat tegen welke het vonnis is gewezen, verklaringen hebben afgelegd krachtens artikel 24;

(b) het geding dat tot het vonnis heeft geleid, behoorde tot die, welke genoemd zijn in de artikelen 1 tot en met 13 of was ingesteld overeenkomstig het bepaalde in artikel 24, eerste en tweede lid; en

(c) het vonnis voldoet aan de in artikel 20, eerste lid, letter (b), genoemde vereisten.

HOOFDSTUK V

Algemene bepalingen

Artikel 27

1. Voor de toepassing van deze Overeenkomst is onder de term „Overeenkomstsluitende Staat”, niet begrepen een lichaam dat afgezonderd is van een Overeenkomstsluitende Staat en bevoegd is in rechten op te treden, zelfs indien daaraan publiekrechtelijke taken zijn opgedragen.

2. Elk in het eerste lid bedoelde lichaam kan voor de rechter van een andere Overeenkomstsluitende Staat worden gedaagd als ware het een particulier persoon; deze rechter mag evenwel niet kennis nemen van handelingen door dat lichaam begaan in de uitoefening van zijn publiekrechtelijke macht (*acta jure imperii*).

3. Een zodanig lichaam kan in elk geval voor die rechter worden gedaagd wanneer deze in soortgelijke omstandigheden kennis had kunnen nemen van het geding, indien dit was ingesteld tegen een Overeenkomstsluitende Staat.

Artikel 28

1. Onverminderd het bepaalde in artikel 27 genieten de Lid-Staten van een Bondsstaat geen immuniteit.

2. Een Bondsstaat die partij is bij deze Overeenkomst, kan evenwel door middel van een aan de Secretaris-Generaal van de Raad van Europa gerichte kennisgeving verklaren, dat zijn Lid-Staten een beroep kunnen doen op de bepalingen van de Overeenkomst die van toepassing zijn op de Overeenkomstsluitende Staten en dezelfde verplichtingen hebben als laatstgenoemde.

3. Indien een verklaring krachtens het tweede lid is afgelegd, moeten de betekeningen en kennisgevingen, bestemd voor een Lid-Staat van een Bondsstaat, overeenkomstig artikel 16 worden gericht aan het Ministerie van Buitenlandse Zaken van de Bondsstaat.

4. Alleen de Bondsstaat is bevoegd tot het doen van de verklaringen, kennisgevingen en mededelingen, bedoeld in deze Overeenkomst, en alleen hij kan partij zijn bij een geding als bedoeld in artikel 34.

Artikel 29

Deze Overeenkomst is niet van toepassing op gedingen ter zake van:

- (a) sociale zekerheid;
- (b) kernschade;
- (c) heffingen of boeten, douanerechten, belastingen.

Artikel 30

Deze Overeenkomst is niet van toepassing op gedingen met betrekking tot vorderingen betreffende de exploitatie van zeeschepen die het eigendom zijn van een Overeenkomstsluitende Staat of door hem worden geëxploiteerd, betreffende het vervoer van ladingen en passagiers door die schepen of betreffende het vervoer van ladingen toebehorend aan een Overeenkomstsluitende Staat en vervoerd aan boord van koopvaardij-schepen.

Artikel 31

De bepalingen van deze Overeenkomst laten onverlet de immuniteiten en voorrechten die een Overeenkomstsluitende Staat geniet met betrekking tot elke handeling of nalatigheid begaan door of in verband met zijn strijdkrachten wanneer deze zich bevinden op het grondgebied van een andere Overeenkomstsluitende Staat.

Artikel 32

De bepalingen van deze Overeenkomst laten onverlet de voorrechten en immuniteiten met betrekking tot de uitoefening van de functies van diplomatieke missies en consulaire posten en van de daaraan verbonden personen.

Artikel 33

De bepalingen van deze Overeenkomst laten onverlet de gesloten of nog te sluiten internationale overeenkomsten die, op bijzondere terreinen, in verband staan met vraagstukken die het onderwerp vormen van deze Overeenkomst.

Artikel 34

1. Geschillen die tussen twee of meer Overeenkomstsluitende Staten mochten ontstaan met betrekking tot de uitlegging of de toepassing van deze Overeenkomst worden op verzoek van een der partijen bij het geschil of bij wijze van compromis voorgelegd aan het Internationaal Gerechtshof tenzij de partijen een andere vreedzame regeling van het geschil overeenkomen.

2. Aan het Internationaal Gerechtshof kan evenwel geen geschil worden voorgelegd:

- (a) dat betrekking heeft op een vraag die aan de orde wordt gesteld in een geding dat door een Overeenkomstsluitende Staat aanhangig is gemaakt voor de rechter van een andere Overeenkomstsluitende Staat,

alvorens die rechter een vonnis heeft gewezen, dat voldoet aan de in artikel 20, eerste lid, letter (b), genoemde vereisten;

(b) dat betrekking heeft op een vraag die aan de orde wordt gesteld in een geding dat is ingesteld voor de rechter van een Overeenkomstsluitende Staat overeenkomstig artikel 21, eerste lid, alvorens die rechter in dat geding een eindvonnis heeft gewezen.

Artikel 35

1. Deze Overeenkomst is alleen van toepassing op gedingen die na haar inwerkingtreding aanhangig zijn gemaakt.

2. Indien een Staat partij is geworden bij deze Overeenkomst nadat zij in werking is getreden, is zij slechts van toepassing op gedingen die aanhangig zijn gemaakt na de inwerkingtreding voor die Staat.

3. Geen bepaling in deze Overeenkomst is van toepassing op gedingen en vonnissen die handelingen, nalatigheden en feiten tot onderwerp hebben, die zijn begaan of nagelaten vóór de datum van de openstelling voor ondertekening van deze Overeenkomst.

HOOFDSTUK VI

Slotbepalingen

Artikel 36

1. Deze Overeenkomst staat open voor ondertekening door de Lid-Staten van de Raad van Europa. Zij dient te worden bekrachtigd of aanvaard. De akten van bekrachtiging of aanvaarding moeten worden nedergelegd bij de Secretaris-Generaal van de Raad van Europa.

2. De Overeenkomst treedt in werking drie maanden na de datum van nederlegging van de derde akte van bekrachtiging of aanvaarding.

3. Voor elke ondertekenende Staat die haar daarna bekrachtigt of aanvaardt, treedt de Overeenkomst in werking drie maanden na de datum van nederlegging van de akte van bekrachtiging of aanvaarding van die Staat.

Artikel 37

1. Na de inwerkingtreding van deze Overeenkomst kan het Comité van Ministers van de Raad van Europa, krachtens een met eenstemmigheid genomen besluit van de leden die een stem uitbrengen, iedere Staat die geen lid is van de Raad van Europa, uitnodigen tot deze Overeenkomst toe te treden.

2. De toetreding geschiedt door het nederleggen bij de Secretaris-Generaal van de Raad van Europa van een akte van toetreding die drie maanden na de datum van nederlegging van kracht wordt.

3. Indien evenwel de toetreding van een Staat die geen lid is van de Raad, voordat deze toetreding van kracht is geworden, het onderwerp vormt van een tot de Secretaris-Generaal van de Raad van Europa gericht bezwaar van een Staat die voordien tot deze Overeenkomst is toetreden, is de Overeenkomst niet van toepassing op de betrekkingen tussen die beide Staten.

Artikel 38

1. Een Overeenkomstsluitende Staat kan op het tijdstip van ondertekening of nederlegging van zijn akte van bekrachtiging, aanvaarding of toetreding het grondgebied of de grondgebieden aanwijzen, waarop deze Overeenkomst van toepassing is.

2. Een Overeenkomstsluitende Staat kan op het tijdstip van nederlegging van zijn akte van bekrachtiging, aanvaarding of toetreding of op elk later tijdstip door middel van een tot de Secretaris-Generaal van de Raad van Europa te richten verklaring de toepassing van deze Overeenkomst uitbreiden tot ieder ander in de verklaring aangegeven grondgebied voor welks internationale betrekkingen hij verantwoordelijk is of voor hetwelk hij bevoegd is verbintenissen aan te gaan.

3. Verklaringen afgelegd krachtens het voorgaande lid kunnen, wat een in deze verklaring aangewezen grondgebied betreft, worden ingetrokken op de wijze als bedoeld in artikel 40 van deze Overeenkomst.

Artikel 39

Het maken van voorbehouden ten aanzien van deze Overeenkomst is niet toegestaan.

Artikel 40

1. Een Overeenkomstsluitende Staat kan deze Overeenkomst, voor zover het hem betreft, opzeggen door een kennisgeving te richten tot de Secretaris-Generaal van de Raad van Europa.

2. De opzegging wordt van kracht zes maanden na de datum van ontvangst van de kennisgeving door de Secretaris-Generaal. De Overeenkomst blijft evenwel van toepassing op gedingen die zijn ingesteld vóór de afloop van deze termijn en op de in deze gedingen gewezen vonnissen.

Artikel 41

De Secretaris-Generaal van de Raad van Europa geeft aan de Lid-Staten van de Raad van Europa en aan iedere Staat die is toetreden tot deze Overeenkomst kennis van:

- (a) elke ondertekening;
- (b) nederlegging van elke akte van bekrachtiging, aanvaarding of toetreding;
- (c) elke datum van inwerkingtreding van deze Overeenkomst overeenkomstig de artikelen 36 en 37;

(d) elke kennisgeving ontvangen krachtens het bepaalde in artikel 19, tweede lid;

(e) elke mededeling ontvangen krachtens het bepaalde in artikel 21, vierde lid;

(f) elke kennisgeving ontvangen krachtens het bepaalde in artikel 24, eerste lid;

(g) de intrekking van elke kennisgeving, verricht krachtens het bepaalde in artikel 24, vierde lid;

(h) elke kennisgeving ontvangen krachtens het bepaalde in artikel 28, tweede lid;

(i) elke kennisgeving ontvangen krachtens het bepaalde in artikel 37, derde lid;

(j) elke verklaring ontvangen krachtens het bepaalde in artikel 38;

(k) elke kennisgeving ontvangen krachtens het bepaalde in artikel 40 en de datum waarop de opzegging van kracht wordt.

TEN BLIJKE WAARVAN de ondergetekenden, daartoe behoorlijk gemachtigd, deze Overeenkomst hebben ondertekend.

GEDAAN te Bazel, de 16e mei 1972, in de Engelse en de Franse taal, zijnde beide teksten gelijkelijk gezaghebbend, in een enkel exemplaar, dat zal worden nedergelegd in het archief van de Raad van Europa. De Secretaris-Generaal van de Raad van Europa doet een voor eensluidend gewaarmerkt afschrift toekomen aan alle Staten die deze Overeenkomst hebben ondertekend of daartoe zijn toegetreden.

(Voor de ondertekeningen zie blz. 30 e.v. van dit Tractatenblad.)

Bijlage

De bevoegdheidsgronden, bedoeld in artikel 20, derde lid, letter (a), artikel 24, tweede lid, en artikel 25, derde lid, letter (b), zijn de volgende:

(a) de aanwezigheid van goederen van de gedaagde of de inbeslagname van goederen door de eiser, op het grondgebied van de Staat van het forum, behalve indien:

- de eis betrekking heeft op de eigendom of het bezit van genoemde goederen of op een ander geschil betreffende die goederen; of
- de goederen tot zekerheid zijn gesteld voor een schuld die het onderwerp is van het geschil;

(b) de nationaliteit van de eiser;

(c) de woonplaats of de gewone of tijdelijke verblijfplaats van de eiser in de Staat van het forum, behalve indien die bevoegdheid wordt toegelaten bij bepaalde contractuele betrekkingen wegens het bijzondere karakter daarvan;

(d) het feit dat de gedaagde bedrijfshandelingen heeft verricht in de Staat van het forum zonder dat het geschil betrekking heeft op die handelingen;

(e) de eenzijdige aanwijzing van de rechter door de eiser, met name in een factuur.

Een rechtspersoon wordt geacht zijn woon- of verblijfplaats te hebben ter plaatse van zijn feitelijke of statutaire zetel of zijn voornaamste vestiging.

**Aanvullend Protocol bij de
Europese Overeenkomst inzake de immuniteit van Staten**

De Lid-Staten van de Raad van Europa die dit Protocol hebben ondertekend,

Gelet op de Europese Overeenkomst inzake de immuniteit van Staten – hierna te noemen de Overeenkomst – en in het bijzonder op de artikelen 21 en 34 daarvan;

Verlangende te streven naar een verdere harmonisering op het gebied dat door de Overeenkomst wordt bestreken, door haar aan te vullen met bepalingen die voorzien in een Europese procedure ter regeling van geschillen,

Zijn overeengekomen als volgt:

TITEL I

Artikel 1

1. Indien een vonnis is gewezen tegen een Staat die partij is bij de Overeenkomst en die Staat aan dit vonnis geen gevolg geeft, kan de partij die zich op dit vonnis beroept, vorderen dat uitspraak wordt gedaan over de vraag of aan het vonnis gevolg moet worden gegeven overeenkomstig de artikelen 20 of 25 van de Overeenkomst door het voor te leggen:

(a) hetzij aan de bevoegde rechter van die Staat overeenkomstig artikel 21 van de Overeenkomst;

(b) hetzij aan de Europese Rechtbank, ingesteld overeenkomstig de bepalingen van Titel III van dit Protocol, mits die Staat partij is bij het Protocol en niet de verklaring heeft afgelegd, bedoeld in Titel IV.

De keuze tussen deze beide mogelijkheden is definitief.

2. Indien de Staat het voornemen koestert de zaak voor te leggen aan zijn rechter overeenkomstig het bepaalde in artikel 21, eerste lid, van de Overeenkomst, moet hij de partij te welker gunste het vonnis is gewezen, hiervan mededeling doen; hij kan zich alleen maar tot zijn rechter wenden, indien die partij de zaak niet binnen een termijn van drie maanden na ontvangst der mededeling heeft voorgelegd aan de Europese Rechtbank. Nadat die termijn is verstreken, kan de partij te welker gunste het vonnis is gewezen, de zaak niet meer voorleggen aan de Europese Rechtbank.

3. Onverminderd hetgeen moet worden verricht voor de toepassing van de artikelen 20 en 25 van de Overeenkomst, mag de Europese Rechtbank zich niet begeven in een onderzoek omtrent de gronden waarop het vonnis berust.

TITEL II

Artikel 2

1. Geschillen die tussen twee of meer Staten die partij zijn bij dit Protocol, mochten ontstaan met betrekking tot de uitlegging of de toepassing van de Overeenkomst, worden op verzoek van een der partijen bij het geschil of bij wijze van schikking voorgelegd aan de overeenkomstig de bepalingen van Titel III van dit Protocol in te stellen Europese Rechtbank. De Staten die partij zijn bij dit Protocol, verbinden zich een zodanig geschil niet te onderwerpen aan een andere wijze van beslechting.

2. Indien het geschil betrekking heeft op een vraag die aan de orde is gesteld in een voor de rechter van een Overeenkomstsluitende Staat ingesteld geding tegen een andere Overeenkomstsluitende Staat, of op een vraag die aan de orde is gesteld in een voor de rechter van een Overeenkomstsluitende Staat overeenkomstig artikel 21 van de Overeenkomst ingesteld geding, kan het geschil niet worden aanhangig gemaakt bij de Europese Rechtbank alvorens de rechter een eindvonnis heeft gewezen in dat geding.

3. Een geschil kan niet worden voorgelegd aan de Europese Rechtbank als het betrekking heeft op een vonnis waarvan zij reeds heeft kennis genomen of kennis moet nemen krachtens Titel I van dit Protocol.

Artikel 3

Geen bepaling in dit Protocol mag worden uitgelegd als een verhindering voor de Europese Rechtbank om zich uit te spreken over geschillen die mochten ontstaan tussen twee of meer Overeenkomstsluitende Staten betreffende de uitlegging of de toepassing van de Overeenkomst en die aan deze Rechtbank mochten worden voorgelegd bij wijze van schikking, zelfs indien die Staten of een van hen geen partij zijn bij dit Protocol.

TITEL III

Artikel 4

1. Er wordt een Europese Rechtbank inzake de immuniteit van Staten ingesteld, belast met het kennismaken van zaken die voor deze Rechtbank worden gebracht overeenkomstig de bepalingen van de Titels I en II van dit Protocol.

2. De Europese Rechtbank bestaat uit de leden van het Europese Hof voor de Rechten van de Mens benevens, voor iedere Staat die, geen lid van de Raad van Europa zijnde, tot dit Protocol is toegetreden, een persoon die de voor de leden van genoemd Hof vereiste hoedanigheden bezit en met goedvinden van het Comité van Ministers van de Raad van

Europa is aangewezen door de Regering van die Staat voor een tijdvak van negen jaar.

3. Het voorzitterschap van de Europese Rechtbank wordt bekleed door de Voorzitter van het Europese Hof voor de Rechten van de Mens.

Artikel 5

1. Indien bij de Europese Rechtbank een geding aanhangig wordt gemaakt overeenkomstig de bepalingen van Titel I van dit Protocol neemt deze Rechtbank zitting in een Kamer van zeven leden. Als ambtshalve leden hebben daarin zitting het lid van de Europese Rechtbank dat onderdaan is van de Staat waartegen het vonnis is gewezen en het lid van de Europese Rechtbank, dat onderdaan is van de Staat van het forum, of bij ontstentenis in het ene of het andere geval van een zodanig lid, een persoon, door de Regering van de betrokken Staat aangewezen om zitting te nemen in de hoedanigheid van lid van de Kamer. De namen van de vijf overige leden worden bij loting aangewezen door de Voorzitter van de Europese Rechtbank in tegenwoordigheid van de Griffier.

2. Indien bij de Europese Rechtbank een geding aanhangig wordt gemaakt overeenkomstig de bepalingen van Titel II van dit Protocol, wordt de Kamer samengesteld op de wijze als aangegeven in het voorgaande lid. Als ambtshalve leden van de Kamer nemen dan evenwel zitting de leden van de Europese Rechtbank die onderdanen zijn van de Staten die partij zijn in het geschil, of, bij ontstentenis van een zodanig lid, een persoon, door de Regering van de betrokken Staat aangewezen om zitting te nemen in de hoedanigheid van lid van de Kamer.

3. Indien in een voor een Kamer dienende zaak een ernstige vraag aan de orde komt, die de uitlegging van de Overeenkomst of van dit Protocol raakt, kan de Kamer zich te allen tijde aan de behandeling van de zaak onttrekken ten gunste van de Europese Rechtbank in plenaire zitting. Het zich onttrekken aan de behandeling is verplicht indien de oplossing van een zodanige vraag in strijd zou kunnen komen met een voordien door een Kamer of door de in plenaire zitting bijeengekomen Europese Rechtbank gewezen vonnis. Het zich onttrekken aan de behandeling is definitief. De desbetreffende beslissing behoeft niet met redenen te zijn omkleed.

Artikel 6

1. De Europese Rechtbank beslist omtrent iedere aanvechting van haar bevoegdheid.

2. De zittingen van de Europese Rechtbank zijn openbaar, tenzij de Rechtbank op grond van buitengewone omstandigheden anders beslist.

3. De vonnissen van de Europese Rechtbank worden gewezen bij meerderheid van stemmen van de aanwezige leden en uitgesproken in een openbare zitting. Zij zijn met redenen omkleed.

Indien het vonnis geheel of gedeeltelijk niet het eenstemmig oordeel van de Europese Rechtbank weergeeft, heeft ieder lid het recht tot het uitspreken van een afzonderlijk oordeel.

4. De vonnissen van de Europese Rechtbank zijn definitief en bindend voor de partijen.

Artikel 7

1. De Europese Rechtbank stelt zijn eigen reglement en procedure vast.

2. De functie van Griffier van de Europese Rechtbank wordt vervuld door de Griffier van het Europese Hof voor de Rechten van de Mens.

Artikel 8

1. De kosten van de werkzaamheden van de Europese Rechtbank komen ten laste van de Raad van Europa. Staten, geen Leden van de Raad van Europa zijnde, die tot dit Protocol zijn toegetreden, dragen in die kosten bij op een door het Comité van Ministers na verkregen instemming van die Staten te bepalen wijze.

2. De leden van de Europese Rechtbank ontvangen voor hun werkzaamheden een door het Comité van Ministers vast te stellen dagvergoeding.

TITEL IV

Artikel 9

1. Iedere Staat kan op het tijdstip van ondertekening van dit Protocol of van nederlegging van zijn akte van bekrachtiging, aanvaarding of toetreding door middel van een tot de Secretaris-Generaal van de Raad van Europa te richten kennisgeving verklaren dat hij zich slechts gebonden acht door de Titels II tot en met V van dit Protocol.

2. Een zodanige kennisgeving kan te allen tijde worden ingetrokken.

TITEL V

Artikel 10

1. Dit Protocol staat open voor ondertekening door de Lid-Staten van de Raad van Europa die de Overeenkomst hebben ondertekend. Het dient te worden bekrachtigd of aanvaard.

De akten van bekrachtiging of aanvaarding moeten worden nedergelegd bij de Secretaris-Generaal van de Raad van Europa.

2. Dit Protocol treedt in werking drie maanden na de datum van nederlegging van de vijfde akte van bekrachtiging of aanvaarding.

3. Voor elke ondertekenende Staat die het daarna bekrachtigt of aanvaardt, treedt het Protocol in werking drie maanden na de datum van nederlegging van de akte van bekrachtiging of aanvaarding van die Staat.

4. Een Lid-Staat van de Raad van Europa kan dit Protocol niet bekrachtigen of aanvaarden zonder de Overeenkomst te hebben bekrachtigd of aanvaard.

Artikel 11

1. Een Staat die tot de Overeenkomst is toegetreden, kan tot het Protocol toetreden nadat dit in werking is getreden.

2. Toetreding geschiedt door het nederleggen bij de Secretaris-Generaal van de Raad van Europa van een akte van toetreding, die drie maanden na de datum van nederlegging van kracht wordt.

Artikel 12

Het maken van voorbehouden ten aanzien van dit Protocol is niet toegestaan.

Artikel 13

1. Een Overeenkomstsluitende Staat kan dit Protocol, voor zover het hem betreft, opzeggen door een kennisgeving te richten tot de Secretaris-Generaal van de Raad van Europa.

2. De opzegging wordt van kracht zes maanden na de datum van ontvangst van de kennisgeving door de Secretaris-Generaal. Het Protocol blijft evenwel van toepassing op gedingen die overeenkomstig de bepalingen van het Protocol zijn ingesteld vóór de afloop van deze termijn.

3. Opzegging van de Overeenkomst brengt van rechtswege opzegging van dit Protocol mede.

Artikel 14

De Secretaris-Generaal van de Raad van Europa geeft aan de Lid-Staten van de Raad van Europa en aan iedere Staat die is toegetreden tot de Overeenkomst kennis van:

- (a) elke ondertekening van dit Protocol;
- (b) nederlegging van elke akte van bekrachtiging, aanvaarding of toetreding;
- (c) elke datum van inwerkingtreding van dit Protocol overeenkomstig de artikelen 10 en 11;
- (d) elke kennisgeving ontvangen krachtens het bepaalde in Titel IV en elke intrekking van zodanige kennisgeving;
- (e) elke kennisgeving ontvangen krachtens het bepaalde in Artikel 13 en de datum waarop de opzegging van kracht wordt.

TEN BLIJKE WAARVAN de ondergetekenden, daartoe behoorlijk gemachtigd, dit Protocol hebben ondertekend.

GEDAAN te Bazel, op 16 mei 1972, in de Engelse en de Franse taal, zijnde beide teksten gelijkelijk gezaghebbend, in een enkel exemplaar, dat zal worden nedergelegd in het archief van de Raad van Europa. De Secretaris-Generaal van de Raad van Europa doet een voor eensluidend gewaarmerkt afschrift toekomen aan alle Staten die dit Protocol hebben ondertekend of daartoe zijn toegetreden.

(Voor de ondertekeningen zie blz. 46 en 47 van dit Tractatenblad.)

D. GOEDKEURING

Overeenkomst en Protocol behoeven ingevolge artikel 60, tweede lid, van de Grondwet de goedkeuring der Staten-Generaal alvorens te kunnen worden bekrachtigd of aanvaard.

E. BEKRACHTIGING

Bekrachtiging of aanvaarding van de Overeenkomst is voorzien in haar artikel 36, eerste lid, en van het Protocol in zijn artikel 10, eerste lid.

G. INWERKINGTREDING

De bepalingen van de Overeenkomst, met bijlage, zullen ingevolge haar artikel 36, tweede lid, in werking treden drie maanden na de nederlegging van de derde akte van bekrachtiging of aanvaarding.

De bepalingen van het Protocol zullen ingevolge zijn artikel 10, tweede lid, in werking treden drie maanden na de nederlegging van de vijfde akte van bekrachtiging of aanvaarding.

J. GEGEVENS

Van het op 5 mei 1949 te Londen tot stand gekomen Statuut van de Raad van Europa zijn tekst en vertaling geplaatst in *Stb.* J 341. Zie ook, laatstelijk, *Trb.* 1972, 170.

Van het op 26 juni 1945 te San Francisco tot stand gekomen Statuut van het Internationale Gerechtshof, naar welk Hof in artikel 34, eerste lid, van de Overeenkomst wordt verwezen, zijn tekst en vertaling geplaatst in *Trb.* 1971, 55.

Het Europese Hof van de Rechten van de Mens, naar welk Hof in artikel 4 van het Protocol wordt verwezen, is ingesteld bij het op 4 november 1950 te Rome tot stand gekomen Verdrag tot bescherming van de rechten van de mens en de fundamentele vrijheden. Tekst en vertaling van dat Verdrag zijn geplaatst in *Trb.* 1951, 154; zie ook, laatstelijk, *Trb.* 1970, 81.

Uitgegeven de vierde april 1973.

De Minister van Buitenlandse Zaken,
W. K. N. SCHMELZER.